БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилетивген.

1951 сентябрь 5 СРЕДА № 175 (2349)

ӨРТЭЭ 20 КӨП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Тиилелгениң рапорттары (1 арын).

СОВЕТ УЛУС ТАЙБЫҢНЫ КАМГАЛААР БОЛГАШ БЫЖЫГЛААР ДЭЭШ ДЕМИСЕЛДЕ (1 арын).

Бистиң областың ховуларында (1 арын).

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ: П. Киселев.—Кежигүн дадывырын хавырары—партия ажылының чугула кезээ(2 арын).

С. Фатеев.—Улустуң мзадыры (2 арын).

П. Малинин.—Колхозчуларга аванс берип турар үеде частырыгларны болдурбас (3 арын).

А. Таржай.—Левин аттыг колхоз (3 арын).

Ю. Звягин.—Делегейде болуп турар чоруктарның допчулалы (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Улус демократиязының чурттарында (4 арын).

Совет улус тайбыңны камгалаары болгаш быжыглаары дээш демиселде

☆ ☆ ☆

Тыва областың тайбың талалакчыларының область конференциязын чыылдырар талазы-биле инициативчи комитет тургустунган

Бо чылдың сентябрь 3-те область Совединиң күүскомунуң хуралдаар залынга Тыва областың хөй-нийти организацияларының болгаш ажылчы чоннар ниитилелдериниң төлөөлекчилериниң чөвүлел хуралы болган.

Беш улуг күрүнелериниң аразынга Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкынын ССРЭ-ге чорудар дугайында Тайбың камгалалының Совет комитединиң шиитпиривин дугайын болгаш тайбың талалакчыларының область конференциязын чыылдырар талазы-биле инициативчи комитеттиң тургузар дугайын ол чевүлел хуралга чугаалашкан.

Областың хөй-ниити организацияларының болгаш ажылчы чоннар ниитилелдериниң төлөөлекчилери Тайбың камгалалының Совет комитединиң шиитпиринге чаңгыс үн-биле катышкаш, тайбың талалакчыларының область конференциязын чыылдырар талазы-биле инициативчи комитетти 17 кижи составтыг кылдыр тургускан.

Комитеттиң составында ажылчыннарның, колхозчуларның, хөй-ниити организацияларының, эртем, культура, литература, уран-чүүл ажылдакчыларының төлөөлекчилери кирген.

Тайбың талалакчыларының область конференциязын чыылдырар талазы-биле инициативчи комитеттиң составы

Комитеттиң даргазы — **Чадамба Л. Б.** — чогаалчы.

Комитеттиң секретари — **Леонтьева А. П.** — эмчи.

Комитеттиң кежигүннери:

Алдын-оол О. Т. — ВЛКСМ Обкомунуң секретари.

Анчима Х. А. — Облкүүскомнуң даргазының оралакчызы.

Базыр-Сат Х. К. — ВКП(б) Обкомунуң секретари.

Бүрбү В. Д. — Элегес-Аксының шахтазының забойщиги.

Воеводин Е. А. — Профэвилелдериниң область Чөвүлелиниң даргазы.

Дремлюков И. А. — Бай-Хаак МТС-тин комбайнёру.

Куренев В. В. — Областың партия школазының директору.

Лаврентьева А. П. — башкы.

Мунзук К. Н. — арист.

Савинцев В. Е. — Автотранспорт конторазының стахановчузу.

Сердобов Н. А. — Областың улус өөредилге килдизинин эргелекчизи.

Тадар-оол М. Н. — ВКП(б)-ниң Кызыл хооркомунуң секретари.

Тершина А. М. — Бии-Хем МТС-тин тракторизи.

Чолдак К. Ч. — Улуг-Хем районнуң Сталин аттыг колхозунуң кежигүнү.

Цуканов В. К. — Тыва тудуг трестизинин ажылчыны.

Тайбың талалакчыларының область конференциязын чыылдырар талазы-биле инициативчи комитетте

Тайбың талалакчыларының область конференциязын чыылдырар талазы-биле инициативчи комитеттиң бир дугаар хуралы бо чылдың сентябрь 3-те болган.

Тайбың талалакчыларының область конференциязын 1951 чылдың сентябрь 22-де Кызыл хоорайга чыылдырар деп мүн комитет шиитпирлээн.

Москваның автотудугжуларының үну

Москваның Сталин аттыг автозаводунуң хөй муң кижилиг коллективи беш улуг күрүнелериниң аразынга Тайбынның Пактызын чарарының дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкынының чыылдазын ССРЭ-ге чорударының дугайында Тайбынның Совет комитединиң шиитпирин чаңгыс эп-сеткил-биле хүлээп алган.

Кыйгырыг адаанга ат салыр дээш боттарының чүткүлдүүн болгаш тайбының хереэн стахановчу күш-ажылы-биле быжыглаарынга беленин автозаводчулар илередип турарлар.

Тайбың камгалалының Совет комитединиң шиитпиринге холбаштырган беседаларны бүдүрүлге цехтеринде агитаторлар чорудуп турарлар.

Агитатор чүве чугаалааныың соонда сураглыг токарь шалыпчы эш Бушуевтиң чугаалааны болза:

—Хан төгүүшкүннүг чаа сокулажыышкын болза, америк-англи империалистерниң байырынга, улустарны кулданырынга болгаш үштеп-дээрбедээринге херек. Империалистиг араатаннарның бужар-бажык бодалдары сойгаландыр илеретинген турар ужурлуг! Бистер тайбың дээш туюлунга чедир туржур бис, чүге дээрге, ол болза, бистиң чуртувуска коммунизмни чедиишкинниг тудуп тургузарынга херек.

Большевик партияның удуртулгазы-биле, тайбының тугунуң улуг тудукчузу эш Сталинның башталгазы-биле совет кижилер коммунизмниң чыыткылыг тудуун тудуп турарлар. Беш улуг күрүнелериниң аразынга Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга чаяакчы тайбың күш-ажылы-биле долдунган бистер шуптувус, чаңгыс кижи дег адывыс салыр бис. Социалистиг ынак ада-чуртувустуң күчүшыдалын стахановчу күш-ажыл-биле быжыглаар бис.

Бүгү-делегейге тайбың дээш чайгылыш чок шиитпирлии

ХАБАРОВСК. Беш улуг күрүнелериниң аразынга Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкынының чыылдазын ССРЭ--ге чорудар дугайында медээ Ыраккы Чөөн чүктүң хоорайларынга болгаш суурларынга дүргени-биле тараан. Ук медээ Дежнев мугулдурунуң болгаш Командор ортулуктарның чурттакчыларынга четкен, Охотск эриктериниң болгаш Алдыы Амурнуң балыкчылары дынаанар. Ол медээни Чукотканың ыраккы тундра суурларынга радио чедирген. Орустар, чукчилер, нымыланнар, юкагирлер, нивхилер, эвеннер болгаш Ыраккы чөөн чүктүң карак четпес делгемнерин эргий чурттаан өске-даа улустар бүгү делегейге тайбың дээш демиселге чайгылыш чокка шиитпирлиин илередип турарлар.

Чукот национал округтуң, «Турваургин» деп иви ажылдыг миллионер-колхозтуң колхозчуларының хуралынга сураглыг ивичи эш Кичгунениң чугаалааны болза:

—Соңгу чүктүң улустары үр-ле чылдарда чөгенчиг чурттаргазын эртирип чорааннар. Царизм дужунда үр качыгдалга чурттап чораан бис. Ам бистиң амыдыралывыс өөрүшкү болгаш аас-кежик-биле долдунган. Бистиң тайбың тудуушкунувуска, бистиң чуртувуска коммунизмни тургузары дээш күш-ажылывыска океан ындының мангыстары моондак болбазыннар!

Бистер дайын күзевес бис. Боттарывыстың чаңгыс эвивис-биле, боттарывыстың сырый катыжышкынывыс-биле бис күштүг бис. Бүгү совет улустар-биле кады бистер, чукчулар, Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга боттарывыстың холувус үжүүн өөрүшкүлел-биле салыр бис, база ону кызымак күш-ажылы-биле быжыглаар бис.

Бистиң областың ховуларында

Мурнакчы колхоз

Сүт-Хөл районнуң Кызыл-Тайга сумузунда «Большевик» көдээ ажылагай артели тараа ажаап алыышкынының талазы-биле районнуң база бир мурнакчы колхозу болуп турар.

Колхоз август айда күрүнеге 12 тонна 500 килограмм тараз дужаар тургаш, 24 тоннаны дужааган. Ол ышкаш тараанның кезилдезин, бастырылдазын болгаш арыглаарын база шалыпкын чорудуп турар.

Колхоз даргазы эш Дембирел ховуу ажылының турлагларында тараажыларның ажылынга удуртулганы эки хандырып келген. Ында ажылдап турар колхозчуларда ажыл нормазын күүсетпейн турарлар чок.

Колхозчулар Доржу, Чикдир-оол, хереэжен колхозтулар Дыртык, Мыйтык-Кара олар хүн-бүрү ажыл нормазын 100—150 хуу ажыр күүседип турарлар.

М. ЮНДЕШ-ООЛ.

Ажаап алыышкынның мурнакчылары

Каа-Хем районнуң «Сталинчы орук» көдээ ажыл-агый артелинде тараадан дүжүт ажаап алыышкынының ажылы шалыпкын чоруп турар. Тараажыларның иштинден шалыпчыларның хүрээлениниң өзүп турары болза, ниити ажылдың чедиишкиннерин улгатырган.

Колхоз 683 га тараазының кезилдезин барык доозарының кырында турар. Сарыг-Сеп МТС-тин колхозче чоруткан 3 комбайннары эки ажылдааннар.

МТС-тин алдарлыг комбайнёру А. Легкова хүнде 10 га тараа ажаап алыр нормазын 20—21 га чедир күүседип турар. Ооң ажааган тараазының га бүрүзүнден 14 центнер тараа алдынып турар.

Эш Легкованың удуртулгазы-биле комбайн агрегадының өске-даа киржикчилери идепкейлиг ажылдап келгеннер. Дузалакчы комбайнёр Ойдуп-оол, тракторист А. Зерницкий, саваң сарааттакчызы А. Бүдүшкү олар хүн-бүрүде кижи бүрүзү 2—3 кижилериниң кылыр ажылын күүседип турганнар.

Кижилер аразынга организастаан социалистиг чарыш чыъдып каап турарларны мурнакчыларның деннелинге чедирип турар. Ажылдың баштайгы хүннеринде ажыл нормазын чедир күүсетпейн турган машинистер Бүдүпей, Санчаа, Хемер-оол олар ам шалыпчыларның одуруунче шилчээннер, хүнде ажыл нормазын 110—115 хуу күүседип турар болу бергеннер.

Тараа кургадыкчылары А. Мижит-оол, А. Калиндивин, Бачымбаа олар база-ла мурнакчы ажылдап турарлар. Колхозтуң баштаар чери шалыпчы ажылдарны организастаарын күштелдирбишаан, тараа бастырылгазын сентябрь 20-де доозар деп сорулганы салган.

Н. НАЗЫТЫ.

Тарааны чидириг чок, хуусаа бетинде ажаап алыр дээш

Эрзин районда «Чаа орук» колхозтуң колхозчулары 1951 чылдың дүжүдүн чидириг чокка, хуусаа бетинде ажаап алыр дээш хайныышкынныг ажылдап турар.

Ховунуң ийи бригадазында тараа кезер аппараттыг үш машиналарлыг 30 хол дырбааштарлыг 60 кижи ажылдап турар.

Машинист Эне хүнде 4 гектар тараа кестирер нормазын 6—7 гектар чедир кестирип мурнакчы ажылдап турар. Хол кадыыры-биле тараа кезип турар Чыргал, Алимаа, Магат олар хүн нормазын үргүлчү ажыр күүседип, 0,20 гектар тараа кезер нормазын 0,30—0,35 гектар чедир күүседип турарлар.

Сөөлчер-Аксында колхозтуң 80 гектар тараазы кестинген.

К. НЮРЗАТ.

Тараа дужаалгазын дүргедедир

Чаа-Хөл районнуң колхозтары күрүнеге тараа дужаарының беш хонуктап тургускан график планын күүседип турар. Күрүнеге тараа дужаалгазының талазы-биле Сталин аттыг колхоз районнуң өске колхозтарының мурнунда чоруп турар. Ооң дараазында «Буруңгаар» колхоз чоруп турар. Ол ийи колхозтар сөөлгү хүннерге чедир күрүнеге дужааза чогуур тарааларының хөй пуруузун дужаап алган болгаш ам каш хонуктарның иштинде күрүне-биле үзе санажырының кырында туруп турар.

Ындыг болза-даа, районда «Бай-Булун», «Тиилелге» болгаш Молотов аттыг колхозтар күрүнеге тараа дужаарының планын сөөлгү хүннерге чедир чүгле 30—34 хуу чедир күүседип турар болгаш Шверник аттыг колхоз 7 хуу күүседип турар чорук дыка четпес. Ынчаарга районнуң хуу ажыл-агыйлары күрүнеге тараа дужаалгазынче амдыгаа чедир барык кирбейн турар. Бо талазы-биле суму Советтери багай ажылдап турар.

Дүжүт ажаап алыышкынының болгаш тараа дужаалгазының темпизин дүргедедир чорук онза негетинип турар.

Р. ХУНАЙ-ООЛ

Областың районнарында дүжүт ажаап алыышкынының чоруп турарының дугайында медээ

(Сентябрь 1-де хуу-биле)

Районнар аттары	Ниити кескен тараа	Ооң иштинде колхозтар
Кызыл	43,4	44,3
Улуг-Хем	38,8	42,6
Эрзин	38,0	41,8
Чөөн-Хемчик	32,1	36,7
Каа-Хем	30,6	31,3
Тес-Хем	29,1	34,4
Бии-Хем	25,2	25,2
Чаа-Хөл	24,1	28,6
Сүт-Хөл	19,9	28,1
Танды	19,7	19,9
Барыын-Хемчик	10,5	15,3
Өвүр	10,0	21,6
Бай-Тайга	9,0	15,6

Областың районнарында күрүнеге тараа дужаалгазының чоруп турарының дугайында медээ

(Сентябрь 1-де хуу-биле)

Районнар аттары	Чыл планы күүсеткени	Беш хонуктун онаалгазын күүсеткени
Улуг-Хем	58,2	163,3
Чаа-Хөл	39,5	107,0
Эрзин	38,5	165,0
Каа-Хем	29,5	166,2
Чөөн-Хемчик	29,1	128,8
Тес-Хем	28,0	78,8
Кызыл	24,6	153,6
Сүт-Хөл	23,6	147,5
Барыын-Хемчик	15,0	50,5
Танды	14,9	46,5
Бай-Тайга	11,7	59,8
Бии-Хем	8,4	63,1
Өвүр	7,3	—

Садыг организацияларында партия ажылын экижидер

Ажылчы чоннарның чаагай амыдыралының дугайы, оларның материалдыг болгаш культурлуг негелделерин хандырарының айтырыглары большевик партияның болгаш совет чазактың кичээнгейниң төвүнге үргүлчү туруп келген болгаш туруп турар.

Ажылчыннарның болгаш албан чаакчыттарның база колхозчуларның орулгазы чайгылыш чогу-биле өзүп турар. Макса холбаштыр социалистиг үлетпүрүү бараан бүдүрүп үндүрери калбарган. Совет чазак дайын сөөлүндеги үеде бүгү бараанларга өртектерни чиигедириниң оруу-биле ажылчы чоннарның амыдырал чуртталгазын улам чаагайжыдарынга калбак хереглелдиң бараанларын бүдүрериниче улуг кичээнгейни салган. Аъш-чемниң болгаш үлетпүрүү бараанларының бүдүрүлгези шагда-ла дайын мурнунуң деннелин ашкан.

Магазиннерниң болгаш садыг майгынарының четкизи калбарган. Бистиң областа бараан саарылгазы бо чылдың баштайгы чартында эрткен чылдың бо үезинде турганындан 8 миллион рубльге өскен. Аныяк совет Тыва областың эң ырак сумуларында чаа-чаа майгыннар, магазиннер ажытынгылаан.

Чоннуң калбак хереглелдерин хандырар талазы-биле бистиң ниити организастыг ажылдарывыстың чедиишкиннериниң хөлегезинде четпестерниң фактылары бистиң Тыва областың девискээрнинде ам-даа хөй болуп турар. Чурттакчыларның калбак хереглелиниң бараанларын үзүктелдирер үүлдер Барыын-Хемчик, Эрзин, Сүт-Хөл, Чаа-Хөл, Тес-Хем, Улуг-Хем районнарында уламчылавышаан турар. Садыглар болгаш столоваялар ажылдаар шагының корум-чурумун үреп, харын мырыңай ай, хүнү-биле хагдынып турар фактылар бар.

Садыг черлериниге большевикчи корум-чурумну тургузар талазы-биле партия эге организацияларының ролюн бедидер хемчеглерни база садыг ажылдакчыларының ортузунга партийжи-политиктиг ажылдарны күштелдиреринин партияның ол райкомнары эки боттандырбайн келгеннер. Хереглекчилериниң калбак массазынга бараан болуп ажылдап берип турар садыг шугумунда кижилерни, каадырларны эки билир, оларны кижизидер төлээде, садыг ажылын экижидер дээш демиселге бүзүрелдин-биле даянып болгу дег калбак активти тургузар төлээде,—садыг аппарадының анаа ажылдакчыларының ниити хуралдарын, ооң активиниң чөвүлел хуралдарын чыылдырбайн турарлар. Олар болза, чүгле райпо даргалары-биле ниити харылзаа тударынга кызыгаарлатынганнар.

Ооң туржук партия эге организацияларының секретарылери безин столоваяларның чем дажыкчылары болгаш поварлары-биле, бухгалтерлер база садыгның өске-даа ажылдакчылары-биле ажыл дугайында беседалар кылбайн турарлар.

Бухгалтер—ол болза, күрүне контролёру. Удуртукчулар ооң хөй үүлдү билип ап болур. Хомудал дептерлериниң материалдарын болгаш ында саналдарны, магазиннин, столоваяның квартал азы ай отчёттарын, хөй-ниити контролюнуң комиссиязының актызын, ревизорларның бижимел медеглелдерин болгаш оон-даа өске бо ышкаш садыг черинин иштики ажылынга характеристика берип турар тодаргай фактыларны партия эге организациязы бодунуң политиктиг ажылынга ажыглаар ужурлуг. Амыдыралче чоок турган тудум-ла удуртулга улам эки болур. Хүн-бүрүүн ажылында кол-кол айтырыгларны коллективтии-биле шиитпирлээр чорук—ында ажылдап турар кижилериниң социалистиг өнчүү камгалаар дээш, четпестерни узуткаар дээш демиселге идепкейин бедидер.

Партия организациялары садыг ажылдакчыларының ажылынга политиктиг болгаш практиктиг демдеглелди берип билир ужурлуг. Оларның ажылга мергежилин улгатырар хемчеглерни чорударын райполардан негээр. Садыг ажылдакчылары-биле ниити политик ужурдузалыг «Социалистиг өнчүү камгалаарынга садыг ажылдакчыларының сорулгалары», «Серемчилелдиг болур чоруктуң дугайында», «Магазин бараан саарылгазының планын канчаар күүседип турарыл», «Садыг ажылдакчыларының ээлчеглиг сорулгалары», «Культурлуг садыглаары деп үүл» дээн чижектиг өске-даа темаларга беседаларны ол черниң бодунуң ажыл-амыдыралының чижектери-биле холбаштырып тургаш, партия ажылдакчылары боттары кылыр херек. Ол ышкаш айтырыгларны болгаш садыг шугумунда коммунистерниң мурнакчы ролюнуң дугайын партия хуралдарынга чугаалажып билири чугула. Ол бүгү болза, садыг ажылдакчыларының ажылга харысалгалыг болуп чоруун бедидер.

«Садыгның ажылдакчылары, оон иштинде прилавкалар ажылдакчылары, бир эвес үүгле олар ак-сеткилдиг ажылдап турарлар болза—ам олар бистиң революстуг, большевикчи хереэвистин чорудукчулары болурлар». Эш Сталинның бо сөстери бүгү садыг ажылдакчыларынга үүнү кылырын хүлээдип турарын оларга эки билиндирери садыг шугумунда партия организацияларының политиктиг ажылында кол орулга.

Улуг-Хем райпозунда (даргазы эш Гущин) садыг ажылдакчыларының ниити хуралдарын чыгбас, хуралдарга большевикчи шүгүмчүлелдиң болгаш бог-шүгүмчүлелдиң кептерээринден коргар үүл турган. Айтырыгларны мындыг байдалбиле чидиг чугаалажып, шын шиитпирлээринден ойталап, кижилериниң кылган четпес ажылын «өг-бүле ёзузу-биле чымчак көөрүн» оралдажып, база бодунуң талазында четпестерни камгалап, партия организациязының секретари эш Филоненкога административтиг хемчег көргүзүп турганы илерээн. Каадырларны шын шилип алырының болгаш оларны кижизидериниң большевикчи принципин райпо баштаар черинден шак ынчаар үрел турарының түннелинде бо чылдың эгезинден бээр 38 кижини ажылдан үндүрген. Райпо бараан саарылгазының чартык чыл планын күүсетпээн.

Партия организациялары садыг аппарадында мындыг янзылыг четпестер-биле шиитпирлиг демисежир херек.

Партия райкомнары садыгның үүгле эргелел аппарадынга парторганизациязы тургузары-биле кызыгаарлатынмайн, садыг четкилериниң тус-тус адырларынга эге организацияларны быжыглаар херек. Үүгле ынчаарда партия ажылының талазы-биле райкомнуң бодунуң дорт удуртулгазы столоваяларга болгаш магазиннерге база районнуң эргелел аппарадынга улам тодаргай болуру чугаажок.

Бараан саарылгазының айтырыынга партия организациялары хүнбүрү кичээнгейни тургузар, ында ажылдап турар кижилерни райкомнарның ажылдакчылары боттары болгаш эге организацияларны, коммунистер дамчыштыр доктаамал кижизидер, оларны партич, комсомол чырыдыышкынының четкизинге бүрүн хараа тудар херек. Садыг четкизинде партия организацияларын быжыглаары, оларның ажылга дайынчы арга-мергежилин бедидери болза, садыгның каадырларын шын кижизидерин шуут хандырар болгаш садыг ажылын экижидер дээш демиселдиң чедиишкининиң кол үндезини ол болур.

Тиилелгениң рапорттары

ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш И. В. Сталинның адынга социалистиг көдээ ажыл-агыйның мурнакчыларындан рапорттар кирери уламчылап турар.

Тамбов областың эр, хереэжен колхозчулары, МТС-тер болгаш совхозтар ажылдакчылары база көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери эрткен чылга удур ийи ай эрте күрүнеге тараа белеткелиниң планын (чиңге-тараа болгаш кырлыг-кара чокка) хуусаа бетинде, 100,1 хуу күүсеткен. Аъш-чем культурларының күрүнеге дужаар планын 114,1 хуу күүсеткен, ооң иштинде кызыл-тас — 104,9 хуу күүсетинген. Эрткен чылга бодаарга 6 миллион пуд хөй көк-тараа болгаш кызыл-тас күрүнеге дужаатынган.

Белорусс ССР-ниң Полецк облазының колхозтары эрткен чылдан 12 хонук эрте, 1951 чылдың дүжүдүнден күрүнеге тараа белеткелиниң планын (кырлыг-кара чокка) хуусаа бетинде, 100,3 хуу кылдыр күүсеткен. Кол аъш-чем культурлары—кызыл-тастың болгаш көк-тараанның дужаалдазы 109,8 хуу күүсетинген.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Кежигүн дадывырын хавырары—партия ажылының чугула кезээ

Партияның кежигүн дадывырын чогуур өйүнде хавыртыры — партияның кежигүн болгаш кандидат бүрүзүнүң хажыдып болбас хүлээлгези. Коммунистерниң кежигүн дадывырын канчаар төлеп турарындан ол партия организациязында партийжи чурумнуң сагылгазының байдалын билип ап болур.

«Бодунар билир силер, бир эвес партияга дадывырны төлээрин ай болгаш ийи ай хуусаа эртириптер болза, партияга ол ындыг-ла кончуг чүве болу бербес, оон акша кассазы ядарай бербес. Бистиң партиявыс — ам ядыы эвес партия. Бо дугайын силер-биле дадывырны силернин озалдатканынар ужурунда бистиң партия отчёдун чогуур үезинде чорударын болдурбадывыс дээш чугаалашпайн тур бис. Херек моон ужурунда эвес. Бир эвес силер партия дадывырын чогуур үезинде экелбезинерзе ол болза, партия дугайында силерниң бодаарын турарынар, партийжи хүлээлгеге холунар суда салыпканынар ол болур» деп М. И. Калинин чугаалаан.

Мындыг янзы быжыг организастыг, партийжи бөдүүн хүлээлгеге харыысалга чок көрнүр чорук болза, оон партиядан чарлырының эгези болур. Партия дугайын үргүлү бодап чоруур кижи партия-биле материалдыг харылзааны доктаамал тургузар, аңаа шуут хамаарылгалыг болур ужурлуг.

Моон алгаш көөрге-ле, партия дадывырын төлээриниң болгаш хүлээп алырының ужур-дазызы кончуг улуг болуп турар. Бо айтырыгга партияның эге организацияларының секретарьлери негелделиг болгаш принципиалдыг болур ужурлуг.

Кызыл хоорайның партия эге организацияларында кежигүн дадывырының төлелгезиниң болгаш чылдазының байдалын хынаанының түннелинде улуг четпестер илерээн. «Партия кежигүннериниң болгаш кандидаттарының кежигүн дадывырының дугайында ВКП(б) ТК-ның инструкциязының» негелдезин партияның чамдык эге организациялары күүсетпейн турар фактылар бар болган.

Бо чылдың июль айда хоорайның парторганизацияларының үчёдунда турар 1121 коммунистерден чүгле 683, а июльде 630 кижи кежигүн дадывырын чогуур үезинде төлээннер. Кежигүн дадывырын ажаалга кассазынга июньде 20, июльде 22-де эге организациялар дужааннар.

Партияның чамдык эге организациялары хавырган кежигүн дадывырын ажаалга кассазынга чогуур үезинде дужаавайн келген фактылар хөйү-биле илерээн. Эш Николаев (облмилицияда парторганизациязының секретари турган) март айның кежигүн дадывырын апрель 18-те, апрель айның май 19-та кассага киирген.

Транспорт конторазының парторганизациязының секретари эш Жарков кассага сес айлар дургузунда дадывыр кижирбейн, 1200 рубльди бодунга ажыглаан. Эш Жаровтуң кылган партийжи эвес чоруун партияның Кызыл хооркомунуң бюрозу буруу шапкаш, хемчег көргүскен.

Чамдык парторганизацияларының серкетарьлери кежигүн дадывырын хавырары чүгле боттарының оралакчыларының херээ кылдыр шын эвес практикага кызыгаарлатынып, а чамдыктары анаа-ла коммунистерге хавыртып тургулаан. Авторотада эш Маслов бо ажылды үргүлү бодунуң оралакчызы эш Тупицыны кылдыртып турган. Эш Тупицын «Партия кежигүннериниң болгаш кандидаттарының кежигүн дадыварының дугайында ВКП(б) ТК-ның инструкциязы»-биле таныжып албайн турган, дадывырны хавырып эгелээн. Ынчангаш ол улуг чазыгларны кылган: ВКП(б) кежигүнү Елизарьев январь, февраль айларда 596 рубль ажылдап ап турган, ол кижиден эш Тупицын инструкция ёзугаар 17 рубль 88 көпеек дадывыр хавырып алыр турган чүгле 6 рубль 41 көпеекти алган, а март болгаш апрель айларда 300 рубль ажылдап алган кижиден 2 рубль төледир турда — 6 рубльди төлеткен. Мындыг фактылар өске-даа эге организацияларда илерээн.

Чамдык коммунистер кежигүн дадывырын четче төлевейн турарлар. Мындыг байдалды билир турган чамдык парторганизацияларының секретарьлери аңаа эптежип, харын боттары чедир төлевейн тургулаан. Облсудта парторганизациязының секретари турган эш Гинсбург боду безин ажылдап алган акшазының дадывырын четче төлевейн турган.

Парторганизацияларының коммунистеринде бодунуң кежигүн дадывырын төлээрин хожудадыр фактылар тургулаан. Ол чорукту катаптавас дугайында хемчеглерни эге организациялар секретарьлери албайн турганнар. Эш Барсуков (типография директору) кежигүн дадывырын үш ай болгаш төлеп турган, а партия организациязының секретари эш Венгерская мындыг чурум чок чорукту партия хуралынга тургуспайн, харын оон дадывырын хүлээп ап турган сагындырыг безин бербейн келген. Бо-ла парторганизациязында 4 кижи (Шөртен, Тонких болгаш оон-даа өскелер) 4 ай иштинде кежигүн дадывырын төлевээннер, олдаа байдал эш Венгерскаяга сезик чок болуп турар.

Кежигүн дадывырының төлелгезиниң болгаш хавырылдазының байдалында мындыг янзылыг четпестерге моон сонгаар шылажыр аргажок. Партияның Кызыл хооркому бо айтырыгларны августуң 28-те партия эге организацияларының секретарьлериниң чөвүлел хуралынга тургускаш, бо ажылга шынгыы корум-чурумну эдерерин эге организациялар секретарьлериндерге негээн.

П. КИСЕЛЕВ,
ВКП(б) Кызыл хооркомунуң партия, профэвилел, комсомол организацияларының кылдызының эргелекчизи.

Партияның ажыл-агыйынга большевикчи удуртулганы күштелдирер

Областың III партия конференциязы болза, партияның ажыл-агыйынга большевикчи удуртулганы күштелдирерин ВКП(б) райкомнарындан болгаш партия эге организацияларындан шынгыы негээн.

Партияның ажыл-агыйының ниити хорум-чурумун сагыыр, аңаа практиктиг ажылды улам экижидер дээш 1951 чылдың эрткен чеди айларының иштинде хемчеглер өлээн экижээн. Партияның кежигүн дадывырының хавырылдазының болгаш отчёдунуң дугайында, база коммунистерниң шимчээшкининин, документ кадагалалының болгаш ВКП(б)-ге хүлээп алыышкынның хереэниң талазы-биле айтырыгларны партия хуралдарынга, ВКП(б) райкомнарының бюроларынга чугаалашкылаан.

Ындыг болза-даа ВКП(б) нин Сүт-Хөл, Чеөн-Хемчик, Каа-Хем райкомнары бо талазы-биле ажылды ам-даа экижитпээннер. Эрткен чеди айларның дургузунда партияның ажыл-агыйынга хамаарышкан айтырыгларның дугайында партия өге организацияларының секретарьлериниң, ВКП(б) райкомнарының килдистериниң илеткелдерин ол райкомнар боттарының бюроларынга чугаалашпаннар. Партияның ажыл-агыйының байдалының талазы-биле хыналдалар чорутпаннар. Ынчангаш оларның колхозтарда, совет, албан черлеринде болгаш девискээр барымаалаан партия эге организацияларында партияның ажыл-агыйының корум-чоруму ыракта куду деңнелде туруп турар.

Оон чижээ, Сүт-Хөл районда партия кежигүнверинин болгаш кандидаттарның иштинде 22 кижи бижик билбес болуп турда, ону райкомнуң чангыс аай партбилет сектору үчёт карточказынга киир биживейн турар, а партия эге организациялары коммунистерниң амыдыралында өскерилгелерни чогуур үезинде ВКП(б) райкомунга база дыннатпайн келген. Оон ынай Алдан-Маадыр сумуда партия эге организациязының үчёдунга турган коммунист Догулдур Барыын-Хемчик районнуң Шекпээр сумуда „Совет Тываның 5 чыл ою" колхозче чоруй баргандан бээр 3 чыл ашкан, база оон эш Чамбал-оол, райпода партия эге организациязындан Комбуй-оол олар райондан үнүп чоруткандан бээр 2—3 чылдар четкен турда,—партияның Сүт-Хөл райкому оларны мынчага чедир бодунуң үчёдунга киир санап турган, харын чоокта чаа „үчёттан каныыр" деп шын эвес шиитпирни райкомнуң бюрозу үндүрген. Ол ышкаш Кызыл-Тайга сумуда коммунист Хорлуу бодунуң партия билединде чуруун чидирипкенден бээр чыл ашкан, коммунистер Кадчан, Чаш-оол олар партбилеттерин чидиргенден бээр 3—4 чыл чеңдип турда,—ында партия эге организациязы болгаш ВКП(б) райкому боду кандыг-даа сагыш салбайн келгеннер.

Ол-ла райкомнуң үчёдунда санатынып турар партия кежигүннериниң болгаш кандидаттарының май, июнь айларда 40—44 хуузу кежигүн дадывырын төлевээннер. ВКП(б) райкому болгаш партия эге организациялары партияның кежигүн дадывырының хавырылдазының дугайында отчётту саададып турганнар. ВКП(б) райкомунуң ревизия комиссиязы (даргазы Зайцев) ревизияларны чорутпайн турар, партия эге организацияларында байдалды мырынай билбес болуп турган. Оон хараазы-биле чамдык кижилер партияның акша-хөреңгизин самчыдап турган таварылгалар илерээн.

ВКП(б)-ниң Улуг-Хем, Барыын-Хемчик райкомнарында партияның ажыл-агыйында, ылаңгыя коммунистерниң кежигүн дадывырын хавырар ажылдарда улуг четпестер бар. Улуг-Хем районда Димитров аттыг колхозта партия эге организациязы (секретари Ыймажык) коммунистерниң кежигүн дадывырын чогуур үезинде хавырбайн, оон отчёдун ВКП(б) райкомунга дужаавайн турган. Ында коммунист Уйнуккай он айларның иштинде партияның кежигүн дадывырын төлевейн турганы илерээн. Эге организация секретари Ыймажык кежигүн дадывырын хуузунда ажыглап турган. Барыын-Хемчик районнуң „Ленинчи орук" колхозта партия эге организациязы (секретари Одуй-оол) партияның кежигүн дадывырының талазы-биле райкомга ай санында бээр отчёттарын үргүлчү озалдадып берип турган. Кежигүн дадывырын хавырарының талазы-биле уставта айытқан хемчегни хажыдып, чамдык кижилерден хөйнү, а чамдыктарындан эвээшти хавырып ап турган.

Партияның ажыл-агыйында бар турар бо четпестерге моон ынай шадажып турар арга чок. Партияның ажыл-агыйында большевикчи удуртулганы экижидерин өн ылаңгыя ол ады үнүп турар райкомнар чеңдип алза чогуур.

А. АКАРА,
ВКП(б) обкомунуң инструктору.

Секретарь хүлээлгезин күүсетпейн турар

Улуг-Хем районнуң «Кызыл тук» колхозтуң ажыл-ишчилери дүжүт ажаап алыышкының чогуур өйүнде чорудары дээш, күрүнеге тараа белеткелиниң планын дүрген күүседип, кызымак ажылдап турарлар. Үш беш хонуктуң иштинде 80 ажыг га кызыл-тасты кезип, сараатаан, ам оон бастырылгазын эгелээн.

Ажаап алыышкында 60 ажыг эр, хереэжен колхозчулар ажылдап туралар. Оларның иштинден машинистер Калбак-Кыс, Шанмак олар хүн нормазын үргүлчү 120—130 хуу, сноп баглакчылары Сат Нина, коммунист Арагачы, школачы Кызыл-оол олар 140—150 хуу чедир күүседип келгеннер.

Колхозчу хереэженнерни күш-ажылга организастаар талазы-биле хереэженнер организакчызы Дорай кызымакай ажылдаан. Ол ышкаш колхоз даргазы Кечил, колхозтуң хову ажылының бригадири Монгул-оол олар хүн-бүрүнүң ажылынга ажыл-агый талазы-биле организастыг удуртулганы багай эвес хандырып турарлар.

Моон-биле чергелештир колхозта партия организациязы бодунуң партийжи-политиктиг болгаш партийжи-организастыг ажылдарын чогуур деңнелге тургускан чүве болза, ажылга чедиишкиннер улам хөй болур ийик. Бүгү ниитиниң кичээнгейинде туруп турар политик, ажыл-агый талазы-биле эң-не ужур-дузалыг бо улуг кампания ажылын ында партия эге организациязының секретари Кан-оол үнелеп көрбейн турар. Ол болза, бодунуң бо харыысалгалыг ажылын шуут ээн каггаш чоруткандан бээр чартык ай болган.

Колхозчулар ортузунга кижизидилгенин хүн-бүрү агитас-массалыг ажылдары чоруваастаан. Бригадаларда солуннар номчулгалары организастатынмайн турар. Көскү агитацияны организаставаан.

Партия райкому мону билир болза-даа, ажылды экижидериниң хемчеглерин албаан. Колхозта партия эге организациязының ажылын негелденин чогуур деңнелинге турар кылдыр организастаар.

Б. МАКСЫР.

Кызыл Туктуг бүдүрүлге

Бо чылдың август 31-де Кызылдың сапог даараар мастерскаязының ажылчыннарының, албан хаакчыттарының болгаш мастерлерниң коллективиниң хөй кижи киржикчилиг хуралы болган. Аңаа ийи дугаар кварталда бүдүрүлге талазы-биле бедик көргүзүглерни чеңдип алганы дээш коллективке ВКП(б) хооркомунуң болгаш хооркүүскомнуң Шилчиир Кызыл Тугун тывыскан.

Кызылдың сапог даараар мастерскаязы 1951 чылдың ийи дугаар кварталында бүдүрүлге программазын 121 хуу күүседткен. Мастерскаяның коллективи бодунуң бүдүрүлге ажылдарының талазы-биле июль айда бүдүрүлге планын 118 хуу, бүдүрүп үндүрүп турар барааннарның ассортиментизин 101 хуу, бараанның бот-өртээн чиигедирин 7,5 хуу болгаш күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн, 8,7 хуу кылдыр күүседткен.

ВКП(б) хооркомунуң болгаш хооркүүскомунуң Шилчиир Кызыл Тугун сапог даараар мастерскаяның коллективинге тыныш берип тура ВКП(б) хооркомунуң секретари эш М. Дадар-оол, боттарының чүткүлдүг, стахановчу күш-ажылы-биле кызыл тукту чаалап алган коллективтиң бүгү ажылчыннарынга байыр чедирип чүве чугаалаан.

Ол хуралга коллективтиң сураглыг стахановчулары эштер Е. Софронова, Е. Рощин болгаш М. Лимицкий олар сөс ап чүве чугаалаан: — «Бистиң коллективтиң күш-ажылы бедик үнелелди ап турар тур. Ынчангаш бистер моон сонгаар оон-даа артык эки ажылдаарывысты, бүдүрүп үндүрүп турар барааныбыстың бот-өртээн чиигедир болгаш продукцияның шынарын улам экижидери дээш социалистиг чарышты ам-даа калбартып тургаш, совет улустуң улуг баштынчызы болгаш башкызы эш И. В. Сталинның мурнунга алган хүлээлгелеривисти алдарлыг чаагайы-биле күүседирин база катап хүлээнип тур бис» деп медеглээннер.

Сапог даараар мастерскаяның коллективи бүдүрүлге программазын күүседириниң талазы-биле июль айда эки көргүзүглерни чеңдип алганы дээш үлетпүр бүдүрүлгелериниң профэвилелинин обкомунуң Шилчиир Кызыл Тугун база чаалап алган. Ынчангаш үстүнде ийи шилчиир кызыл туктарны бо чылдың төнчүзүнге чедир кымга-даа алыспайн быжыы-биле тудар деп коллектив сөзүн берген.

БИСТИҢ КОРР.

Тывада бир дугаар яблок

Көдээ ажыл-агыйның дуржулга станциязы 1942 чылдан эгелеп сад тарылгазын эгелээн. Садтың ажаалдазын багай организастаанының хараазы-биле 1948 чылга чедир ранеткалар болгаш улуг чимистиг яблоктар эки үнмейн турган.

1948 чылда дуржулга станциязы ранеткаларның болгаш яблоктарның чаагай дүжүдүн алган. Садтарны ажаап өстүреринин талазы-биле мичуринчи методтарны болгаш Сибирьниң сад ажылдакчыларының дуржулгазын ажыглаанының соонда яблоктар улам-на эки өзүп турар. Дуржулга станциязында яблоктуң «боровинка», «антоновка», «кальвили», деп сорттарын өстүрүп турар.

1951 чылда 114 яблок дөстеринден 41 дөстер чимисти бээр. Бо чылын 206 борбак яблоктар үнген.

Станцияның өстүрген ранеткалары болгаш яблоктары Сибирьде өстүрген эки сорттардан амдан болгаш шынар талазы-биле элээн ылгалып турар. Оларда чигир хөй.

Станция питомникти өстүрген. 1952 чылда ону колхозтарга садып болур.

Н. ВИШНЯКОВ.

Мал чемнери белеткээриниң мурнакчылары

Барыын-Хемчик районда «Большевик» көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчулары ниитиниң малынга быжыг чем суурну тургузар, мал чемнери белеткээр планны чедиишкиниг күүседир дээш күжениишкиниг ажылдап турар.

Мал чемнери белеткээр бригадада мурнакчылар хөй. Ылаңгыя сиген кезер машиналарның машинистери Ак-оол, Бопуй-оол, Хемчик-оол, сиген хөпээннекчизи Х. Кара олар сиген кезилдезиниң талазы-биле бүдүрер ажыл нормазын 150—175 хуу күүседип турар.

Х. СЕРЭЭ.

Улустуң маадыры

Хамааты дайынның алдаржаан маадыры Василий Иванович Чапаевтиң ады улуста дириг. Ол болза, большевикчи эрес чоруктуң, коргуш чок чоруктуң, маадырлыг чоруктуң үлегери, Төрээн чуртка, Ленин — Сталинның партиязынга кызыгаар чок бердиниишкиннинг үлегери болуп турар.

Улустар хөй-хөй дылдарда соң дугайында доолдарын тургузуп, ырларны ырлап турарлар:

—Улуг маадыр Чапаев шериибиле
Урал хемге эң эрес тулчуп турган.

Чапаевтиң дүрзү хевири бүгү чурттарның ажылчы чоннарының ынак ному — «Чапаев» деп номда парлатынып артып калган. Номнуң автору—сураглыг чогаалчы — большевик, чапаев дивизиязының комиссары Дмитрий Фурманов алдаржаан командирниң бүдүш шынарын канчаар-даа аажок шыны-биле болгаш тодаргайы-биле бижээн.

Орден хавыяалыг Васильев акыш-кылар шынының болгаш уран-чурумалының күүгүнүң талазы-биле кайгамчыктыг «Чапаев» деп кино-чурукту тургусканнар. Коргуш билбес, бодунуң кезектери-биле дайзынның кырынче хеп-хенертен чаза таварып билир, эрес-дидим командир Чапаевти бис ол кино-чурукган көөр бис. Аът кырында кара буркалыг, бажының кырында көдүрүп алган селемези-биле Чапаев эң-не айыылдыг черлерге хенертен-не көстүп кээр. Ол кажан-даа аткаарлап көрбээн.

Немец-фашистиг эжелекчилерге удур Ада-чурттуң Улуг дайынының хүннеринде улустуң өжээн негеп алыкчылары — Совет партизаннар Чапаев аттыг отрядтарга катыжып, дайзынны коргуш чок чуура шаап, Чапаевтиң ады-биле гитлержилерни сириледип турганнар.

Чапаев 1887 чылда Бакаловка хоорайга төрүүнген. Василий Иванович аныяандан-на чединмес чорукту болгаш аас-кежик чок чоруктарны биле берген. Ачазы бызанчы биле кады ол, Волга чанының хоорайларын кезип, ажыл дилеп чоруп турган. Чединмес болгаш чангыс черге турбас чоруктуң хараазы-биле Чапаев эге школа безин доозар арга чок болган.

Бирги делегей дайынының үезинде чээрби чеди харлыг Чапаевти фронтуже чорудупкан. Дайынчы байдалбиле кончуг дүрген таныжып албышаан, ол дораан-на дидим болгаш коргуш чогу-биле шылгарап үнген. Орус-герман фронтузунга бодунуң маадырлыг чоруктары дээш Чапаев дөрт георгиев крестилери-биле шаннаткан. Василий Иванович шериг-ниң уран мергежилинге ынакшыг берген, ол полководчулар болгаш улустуң маадырларының: Суворовтуң, Кутузовтуң, Степан Разинниң, Гарибальдиниң, Емельян Пугачевтиң дугайында номнарны хөй номчуп чораан.

Салым-чаяанныг Чапаевтиң өзулуг маадырлыг амыдыралы Октябрьниң социалистиг революциязының соонда эгелээн. 1917 чылдың күзүнүнде ол большевик партияның хүрээлеңинче кирген болгаш партияның даасканы-биле хөй-хөй эңаалгаларны эрес маадырлыг күүседип турган. 1918 чылда Поволжьениң Бакаловка, Берёзовка болгаш өскедаа суурларынга кулактарның турахалыышкыннарын Чапаев баскан. Оон кызыл-гвардейжи отряды ак-гвардейжилерни чылча шаап турган.

1918 чылдың июльде эки чепсегленген ак-казактар интервентилерниң дузазы-биле Волгаже хөме таварып келгеш, Николаевскини эжелеп алганнар. Чапаев бодунуң отряды-биле маадырлыг оюушкун кылып, бир дүн иштинде 70 километр эрткеш, Николаевскиже хеп-хенертен чаза таварып кирип кээр болгаш дайынчыларын бодунуң маадырлыг болгаш эрес-дидим чоруунуң үлегери-биле чыыра дыртпышаан, актарны чуура шаап каап турган. Кол штабтың академиязынга 1918 чылдың ноябрьден 1919 чылдың декабрьге чедир өөредилге сөөлүнде Чапаев, фронтуже барып Самарага чеңдип келген. Чөөн фронтунуң дөртку армиязының командылакчызы Михаил Васильевич Фрунзе чаяан-салымныг командир Чапаевти болгаш оон тиилетирбес полктарын улуу-биле үнелээш Василий Ивановичини Урал фронтузунуң харыысалгалыг участогунга — тускай Александрово-Гайский бөлүүнүң начальнигинге томуйлаан. Бо бөлүктен сөөлүнде чээрби беш дугаар чапаев дивизиязы тургустунган.

Чаяан-салымныг командирниң кайгамчыктыг арга-мергежилдерин Чапаев Колчак-биле демиселге көргүскен.

Бузулук болгаш Бугуруслан чанынга ак-гвардейжилерни чедиишкинниг чылча шапканының соонда; командылал чери Чапаев дивизиязынга сорулга салган — колчактардан Уфа хоорайны хостаан. Ол болза, чугула стратегтиг чер турган. Дайзынның күштүг одунуң адаа-биле Чапаев дивизиязының кезектери Белая хемни кеже берген, шыдамыкай тулчуушкуннарның үезинде инициативаны дайзынның холундан ушта шаапкан болгаш июньниң 9-та дайзынны сывырып чорудупкан. Фрунзе-биле Чапаевтиң бот үлегери ол операцияга улуг рольдиг болган. Кадырлып болгаш балыгланып-даа турза, Фрунзе биле Чапаев тулчуушкуннарны сөөлгүзүнге чедир-ле удуртуп турганнар.

Маадырлыг эрес-дидим чоруктары дээш Чапаевти Фрунзе Кызыл Сылдыс орден-биле шаннаар деп киирген. Чапаев дидим, шиитпирлиг болгаш оон-биле кады кичээнгейлиг кижи чораан, ол бодунуң кезектерин херек чок айыылга кажан-даа таварыштырып көрбээн.

Чапаев бодунуң шериглерин, оларның четчир чединмес чүүлдерин болгаш сонуургалдарын билир, оларның дугайында канчаар-даа аажок сагыш салып чораан.

Балыгдан сегивейн чыткаш-ла, Чапаев бодунуң полкаларын Уральск хоорайны хостаарынче база катап эдертип чорупкан. Ийи чүс километр походтуң сөөлүнде чапаевчилер шериг бүзээлээшкининиң дээрбээн чаза таварып кире берген болгаш Уральск хоорайның бүзээлетирген горнизону чапаевчи кезектер-биле катыжа берген. Чурттакчылар хостакчыларга өөрүшкү-биле ужурашканнар. «Чапаевке алдар! Маадырга алдар»—деп үннер оон моон чангыланып турган.

Лбищенскиге Уралдың казактарының контрреволюциязының уязы турган. Чапаев Лбищенскини согуушкун-биле эәлеп алгаш, аңаа бодунуң штабы-биле туруп алган. Ынчалза-даа хеп-хенертен ак казактар шаап халдап келген. Каш чапаевчилер оларны маадырлыы-биле ойтур шаап турганнар. Балыгланган Чапаев айтыышкын бээрин үргүлчүлеп турган. Урал эринче чоокшуланар деп Чапаев дужааган. Ынчангаш дайынчыларының бөлүү-биле хайныгып чыдар сугже халый берген. Ынчалза-даа ону дайзынның огу хем ортузунга барып чеңткен.

Ынчаар 1919 чылдың сентябрь 5-те төрүмелинден үжен ийи харлыында алдарлыг полководчу, хамааты дайынның маадыры Василий Иванович Чапаев өлген.

Кызыл Армияның коргуш чок командириниң, алдарлыг маадырның дугайында тураскаал совет улустуң чүректеринге кезээде артар.

С. ФАТЕЕВ.

Эмнелге четкилери чылдың-на калбарып турар

1946 чылга чедир-ле Бай-Тайга район эмнелгезинге оргумак фельдшер эртемниг 2 кижи ажылдап турган болгаш көдээ сумуларга чангыс эмнелге салбыры турган болза, ам 1951 чылда район эмнелгезинде дээди эртемниг үш эмчилер, оргумак эртемниг 3 фельдшерлер ажылдап турар болгаш Чинге-Каът алдын уургайы-биле кады алырга ам сумуларда 4 эмнелге салбырлары ажылдап турар. Ол салбырлар бүрүзүнде ийи-ийи фельдшерлер чурттакчы чоннарны эмнеп турарлар.

Бистиң областың ажылчы чоннарының кадыкшылыныц дугайында совет чазактың, большевик партияның болгаш улуг башкы эш Сталинның хүн бүрү сагыш салыышкынының дугайын үстүнде чижек тодаргай херечилеп турар-дыр.

Эмнелге четкилери хүн бүрү өзүп турарын демдеглевишаан, чамдык эмнелге ажылдакчылары боттарының хүлээлгелерин ак сеткилдиг күүседип, кызымакай ажылдап турарын база демдеглээр херек. Бай-Тайга район эмнелгезинде эмчи А. И. Терентьева районнуң байдалынга таарыштыр ажылдап, аңаа келген кижилерни кончуг ээлдек хүлээп ап, аарыг кижилерни эки эмнеп турар. Чурттакчы чоннар Анна Ивановнаны мактап оон эки ажылының дугайында өөрүп четиргенин аңаа илередип турарлар.

Ол ышкаш Бай-Тал сумузунда эмнелге салбырының эргелекчизи А. П. Чеснокова, оон дузалакчызы Р. Борисова олар чоннуң кадыы дээш амыр дыш чок, кызымак ажылдап турарын ында колхозчулар мактап турарлар. Олар Тыва обласка ам бир чыл хире ажылдап турарлар, бо аразында тыва дылды өөренип алган хелемечи чокка хостуу-биле чугаалажып турарлар.

М. СҮР-ООЛ.

Колхозчуларга аванс берип турар үеде частырыгларны болдурбас

Бистиң областың колхозтарының, хөй кезии машина-трактор станцияларының дузазы-биле бо чылын часкы тарылганы элээн эки агротехниктиг хуусааларда чоруткан болгаш эки болбаазыраткан хөрзүннүг черге үрезиннерни чажып тараан, ынчангаш ооң түннелинде колхозтарның ховуларында эки дүжүт өзүп үнген.

Амгы үеде колхозтарда дүжүт ажаап алыышкыны болгаш күрүнеге тараа дужаалдазы чоруп турар. Улуг-Хем районнуң Ленин аттыг болгаш Жданов аттыг колхозтары бир дугаар хүлээлгезин күүсеткен, тараа белеткелдериниң талазы-биле хуусаа бетинде күрүне-биле үзе санашкан. Күрүне мурнунга хүлээлгелерин күүсетпишаан, колхозтарның баштаар черлери колхозчуларга тараа боду-биле авансалар бээр эргелиг деп чүве билдингир. Белеткел черинге херек кырында дужаатынган тарааның 15 хуузун иштики ажыл-агый хереглелдеринге ажыглап киирер.

Колхозчуларның болгаш трактористерниң ажылдап алган күш-хүннериниң санын ыштыы барымдалааш, оларга авансалар бээрин партия болгаш чазык колхозтарга сүмелеп турар. Бир эвес колхоз баштаар чери ол айтыышкынны ылап күүседип турар болза, колхозчуларга авансаларны ажыр бээр чорукту болдурбас.

Чамдык колхозтарның баштаар черлери эрткен чылдарда колхозчуларга ажылдап алган күш-хүннериниң үчёду чокка авансаларны берген, ведомость ёзугаар эвес, а колхозтарның даргаларының чөпшээрээни-биле кайы-бир колхозчуларга мурнунда берген авансаларны өөренип көрбейн, аванса бээр таварылгалар турган. Оон ыңай колхозтарның баштаар черлери дүжүт ажаап алыышкынының хүннеринде колхозчуларга авансалар санап бербишаан, күш-хүннериниң төлевиринге, ажаап алыышкын үезиниң соонда ажылдап алдынар күш-хүннериниң тараа артырып кагбайн, бүгү санап каан фондуну бээрин оралдажып турган.

Бо бүгү чүүлдер болза, күш-хүннериниң дең эвес төлевирин болдуруп, колхозтарга орулгалар хуваалдазының социалистиг принцивин үреп турар. 1950 чылда Улуг-Хем районнуң 12 колхозтарынга колхозчуларның чамдыы алза чогуурундан ажыр 771 центнер тарааны алган, Таңды районнуң 6 колхозтарынга—445 центнер, Каа-Хем районнуң 8 колхозтарынга 334 центнер тараа ажыр алдыған болуп турар. Шак ындыг фактылар өске-даа районнарның колхозтарында бар.

Орулгалар хуваалдазының дугайында шак ындыг практика болза, колхоз бүдүрүлгезин дезорганизастаарынга болгаш колхозтарда күш-ажылдың сагылга-чурумун кошкадырынга чедирип болур. Ажыр хөй аванса алган колхозчуларның иштинде колхоз бүдүрүлгезинде шынчы ак-сеткилдиг эвес, эвээш күш-хүннери ажылдап алган кижилер элээн бар, оон аңгыда колхоз бүдүрүлгезинде шынчы ак-сеткилдиг ажылдап турар колхозчулар ажылдап алган тараазын бүрүн албайн турар, олар ажылдап алган күш-хүннеринге тарааны алыр дээш колхозтарның баштаар черлериндеи негелдени салып турар.

Колхозчуларга аванса берип турар үеде колхоз даргазының болгаш санакчызының мурнунда онза харыысалгалыг сорулга туруп турар, олар болза, бо айтырыг талазы-биле көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын шынгыы сагыыр хүлээлгелиг, ында бижээни чүл дизе, «артельдиң кежигүн бүрүзүнүң ажылдап алган күш-хүннериниң ылаптыг санын барымдалааш, артельдиң орулгаларын кежигүннериниң аразында хуваарын организастаар».

Бо чылын колхозтарның баштаар черлери колхозчуларга аванса бээриниң үезинде эрткен чылдың четпестерин болгаш алдагдалдарын катаптавас херек. Колхозчуларга тараа, акша авансаларын бээрде, мурнунда тывыскан авансаларны өөренип көрбүшаан, колхозчуларның ажылдап алган күш-хүннериниң ведомостарын, учёт ёзугаар шынгыы чорудар. Ажыр хөй аванса бээр чорукту чайладыр болгаш колхозчуларның аванса алган хүнүнден эгелээш чылдың төнчүзүнге чедир ажылдап алган күш-хүннериниң учёдун ёзугаар авансалар хуваатынар, бо дугайында бистин чурттувустуң мурнакчы колхозтарының дуржулгазын болгаш практиказын ажыглаар.

Практик кырынга мону мынчаар кылып турар: колхоз сентябрь 1-де күрүнеге 400 центнер тараа дужааган, колхозтуң баштаар чери дужаатынган тарааның 15 хуузун аванса бээринге чарыгдаар эргелиг, ол болза 60 центнер тараа болур. Августуң 1-де, азы чеди айлар дургузунда колхозтуң кежигүннери 12.000 күш-хүннерин ажылдап алган, а бүгү чыл дургузунда план ёзугаар колхоз 20.000 күш-хүннерин чарыгдаар херек.

Ажыр хөй аванса бээр чорукту болдурбас дээш, бүгү күш-хүннериниң дең төлевирин хандырар дээш колхозтуң баштаар чери авансаны бүгү планныг күш-хүннеринге санап киирер, ол болза, күш-хүн бүрүзүнге 0,3 килограмм тараа онаажып турар. Колхозчулар үгле херек кырында ажылдап алган күш-хүннеринге тараа алыр, а планга санатынган тараа, ам-даа ажылдатынмаан күш-хүннери колхозка курлавыр болуп, артып каар. Ынчангаш үндүрүп бээринге белеткээн 60 центнер тараадан колхозчулар бир дугаар авансага 36 центнер тарааны холунга алыр, а оон арткан 24 центнер тараа орулгаларны бүрүн хуваашкыже чедир колхозка турар.

Колхоз баштаар чери 15 хонук эртерге, колхозчуларга аванса чурумун ёзугаар 100 центнер тарааны бээр эргелиг, чүл дээрге, планныг күш-хүн бүрүзүнге 0,5 килограмм тарааны санап бээр. Ол тараадан колхозчулар сентябрь 1-ге чедир, азы сес айларның дургузунда ажылдатынган күш-хүннеринге аванса ап турар. Ынчангаш колхозчулар бир дугаар авансазы-биле 0,8 килограмм тарааны күш-хүнүнге алыр. Оон өске планныг күш-хүннеринге санатынган тараа ам-даа ажылдатынмаан курлавыр болуп, орулгаларны үлешкиже чедир артып каап турар.

Чыл төнчүзүнде 487,5 центнер тараа хуваалдага кирер болгаш бүрүн санатынар, аңаа чыл дургузунда берген авансаларны киришпирер. Херек кырында чыл дургузунда 19.500 күш-хүннер чарыгдатынган болгаш ортумаа-биле бир күш-хүнүнге 2,5 килограмм тараа бээр.

Аванса бээриниң шак ындыг чуруму болза, колхозчуларга ажыр хөй аванса бээр чорукту болдурбас. Сөөлгү авансаны бергениниң соонда күш-хүннериниң талазы-биле хуваалданың фондузунда чаңгыс килограмм-даа тараа турбас. Планныг күш-хүннеринге санатычып кирдинген артынчы авансалар туруп болур.

Колхозчуларга авансалар бээриниң болгаш олар-биле санажылга кылырының техниказы:

Авансалар	1 күш-хүнүнге санап бергени (тараа килограмм-биле)	Ажылдап алган күш-хүннери	Ажылдап алган күш-хүннеринге санап бергени (тараа килограмм-биле)	Мурнунда авансалар (тараа килограмм-биле)	Берее чогуур тараа (килограмм-биле)
Бир дугаар	0,3	200	60	10	50
Ийи дугаар	0,8	240	192	60	132
Үш дугаар	1,5	270	405	192	213
Дөрт дугаар	2,0	300	600	405	195
Хуваган түннели	2,5	370	925	600	325

Колхозчулар-биле санажылганың шак ындыг чуруму болза, ажыр хөй авансалаар чорукту болдурбас болгаш колхозчуларның чыл дургузунда ажылдап алган бүгү күш-хүннериниң төлевирин хандырар. Ол болза, колхозчуларның материалдыг сонуургалын дыка бедидер, колхоз бүдүрүлгезинге күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыглаар арганы бээр болгаш күш-ажылдың бүдүрүмчелиин бедидер.

П. МАЛИНИН.

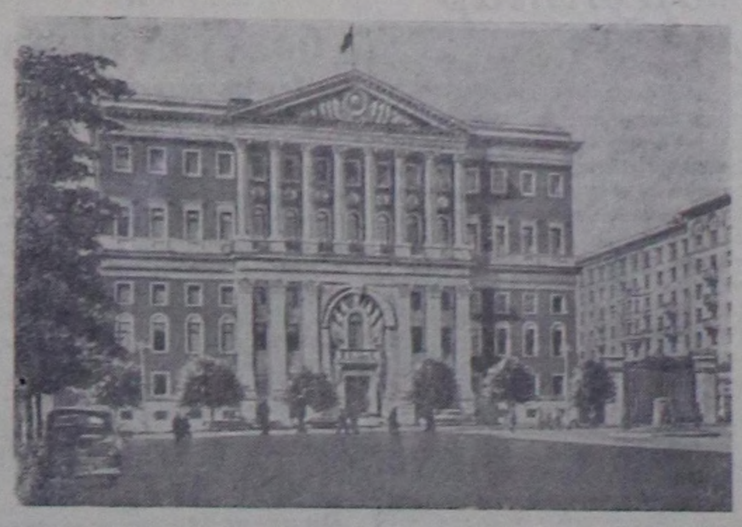

Москва. Совет шөлде Москва Совединиң бажыңы.

Чуруу **Н. Грановскийниң.** СЭГА-ның пресслиңезги.

Үш чылдың күрүне планын күүсеткен

САМАГАЛТАЙ. (**Телефон-биле**). Тес-Хем районнуң бүгү колхозтары чылгы мал бажы өстүреринің 3 чылдың күрүне планын июль 1-деле 110 хуу күүсеткен болгаш август айда Сталин башкыга чоруткан чагаазында айыткан ыдыктыг хүлээлгезин алдарлыы-биле күүседип турарлар. Оон иштинде Жданов аттыг көдээ ажыл агый артели (даргазы Дажы-Сан, партия эге организациязының секретари эш Шыдыраа) малдың ниити баш санын өстүреринің планын 109 хуу күүсеткен. Оон иштинде майыстыг бода малды 104 хуу, хой, өшкүнүн планын 109 6 хуу, теве өстүреринің планын 100 хуу күүседип, төрээн чуртунуң мурнунга ыдыктыг хүлээлгезин алдарлыы-биле боттандырып, улуг башкы Сталинга берген сөзүн харыысалгалыы-биле күүседип турар.

Жданов аттыг көдээ ажыл-агый артели эрткен 1950 чылда тудуг талазы-биле областың бүгү колхозтарының эң дээре черинге кирип, областың колхозтар аразында шилчип чоруур кызыл тугун чаалап алдышаан, тудуг талазы-биле областың 1 дугаар шаңналын чеьдип алган. Ол күш ажылчы тиилекчи алдарын оскунмас дээш, бо 1951 чылда хой, өшкүнүң чаа хевир-биле кылган бир кажаазын, база бызаалары-биле кадай хостуг кирип болур 60 инектервин чаа кажаа тудуун кыска үениң иштинде доозар дээш, колхозтуң тудугжулары кызымак ажылдап турарлар.

База кышкы мал чеми болур сиген белеткээриниң момсомолчу тускай бригадазы тургустунган Ол бригада мал өстүреринің политик болгаш күрүне талазы-биле канчаар-даа аажок улуг ужур-дузалыын билип хүн-бүрүнүң үлүг нормазын 110-дан 125 хуу чедир күүсетпишаан 60 тонна силос салып болур чаа бажыңны тудуп тургускан.

М. ЧУГЛУР.

Дуржулгалыг кадарчылар

Чөөн-Хемчик районнуң Шеминде „Большевик" көдээ ажыл-агый артелинин колхозчузу эш Баазан колхозтуң 300 ажыг баш хой малын каарары-биле январь айда хүлээп алган.

Эрткен кыжын суму девискээринге мал чудап турган. Ынчалза-даа дуржулгалыг малчын эш Баазан бодунга онаашкан ол хойларны чудатпаан. Шупту хойлар кышты менди шыдап эрткен.

Келир кышка удур малдың күжүн быжыглап, чайгы одарны ол онза эки таарыштырган. Ол ам хойларын тайгаларның чайгы сериин оларларындан хемче солуштур көжүрүп эккелген. Оон кадарган хойларының семизин чон магадап турар.

Колхозтуң инек малының кадарчылары Девек-оол, Тас-оол олар эки ажылының дугайында база-ла мактадып турарлар.

Колхозчу кадарчыларның иштинде Дүвет-оол, Седип олар 1—2 баш малдарны чидиргеннер. Олар мурнакчы малчыннарның деңнелинге чедир эки ажыллаза чогуур.

К. БУДУК-ООЛ.

Мал кажааларының тудуу

Сүт-Хөл районнуң Алдан-Маадыр сумузунда Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артели ниитиниң малын чылыг кажаалар-биле хандырарынче улуг кичээнгей салып турар.

Алдан беш инек малдың кажаазының ханазын тудуп дооскан. Ол ышкаш хой малдың ийи кажаазын тудуп дооскан.

Мал кажаалары тудар ажылда Конзан-оол, Аңгыр-оол, Дамдын, Чүдеш, Бадына олар мурнакчы ажылдап, ажыл нормаларын ажыр күүседип турар.

О. АЛЕКСАНДР.

Редакциядан чагаалар

Культура бажыңының ажылын экижидер

Тожу районнуң төвү Тоора-Хем суурда культура бажыңы амгы үеде ажыглал чок ээнзирей берген турар. Культура бажыңын маңаа 1949 чылда тудуп тургускан. Оон бээр каш чылдар эрте берген. Бо үениң дургузунда оон ажылын экижидип апкан турар ужурлуг. Ынчалза-даа бо талазынче сагыш салбааны-биле культура бажыңы чоннуң культуразының төвү болур чоруун чидирген.

Бо чоруктуң чылдагааны болза, бо эрткен үеларниң дургузунда культура бажыңының кырын серилээри кылдынмаанында. Бажыңның кырында төккен довураа чуга болганы-биле оон ишти чаас болган сөөлүнде хөлдени бээр болгаш өл шык канчаар-даа аажок. Оон уламындан мында туруп турар өртектиг чүүлдер — хөй санныг номнар, чуруктар өл деггени-биле үрелип турар.

Культура бажыңының серизин кылып бээри-биле районнуң үлетпүр комбинады эрткен чылын-на хүлээлге алгаш, ол хүлээлгезин амдыгаа чедир кылып бербээн.

Культура бажыңының септелгезин чорударынче эштер Багай-оол болгаш Ефанов олар кандыг-даа хемчег албааннар.

Район төвүнде чурттакчы чоннар болгаш маңаа келген кижилер-даа чаа киноларны, көрүксээр болгаш лекцияларны дыннаксаарлар. А ону хандырар культура бажыңының ажылы мынчаар багай турда районнуң удуртур организациялары оон-биле эптежип турары четпес чорук болур.

Районда культура бажыңының септелгезин дарый кылып, оон ажылын чогуур негелдезинге чедир экижидеринче кичээнгей салыры районнуң удуртур организацияларындан негетинип турар.

Д. ЧАТ.

Чоннуң негелдезин хандырар

Барыын-Хемчик району болза, областың улуг районнарының бирээзи, ол экономика болгаш культура талазы-биле сөөлгү 3—4 чылларда кончуг шапкыны-биле бурунгаар хөгжүп турар. Мурнунда көшкүн амыдыралдыг чораан хуу ажыл-агыйлар көдээ ажыл-агыйның артелинде катыжып, сууржун чурттагаже шилчип, ыштыг самдар өгден кажан кезээде адырылгаш чырык чаагай бажыңнарда чурттап эгелеп турарлар.

Районнуң суму бүрүзүнде чаа-чаа суурлар хүн бүрүде өзүп турар.

Районнуң социалистиг чаартылгазы-биле чергелештир чурттакчы чоннуң өзүп турар хереглелин Барыын-Хемчик райпозу бүрүн хандырып шыдавайн, бодунуң мурнунда салдынган сорулгазын күүседип шыдавайн турар.

Сууржун чурттагаже шилчип турар чоннуң чамдык чугула бараанарын районнуң үлетпүр комбинады бүдүрүп болур аргалыг, а ол хирезинде чүү-даа кылбайн турар.

Районнуң үлетпүр комбинадының ажылының сегивейн турарының чылдагааны болза, ында хамык-ла чүвениң учёт, отчёдунуң, областың чурт бүдүрүлге килдизиниң талазындан техника талазы-биле боттуг удуртулга, дузаламчы чогунда болур.

Комбинаттың техниктиг удуртукчузунга таварышкан-на кижини томуйлап каар, ындыг кижилер билиг болгаш туржулга чогунуң ужурудан чүүн-даа аайын тыпайн херек кырында боттуг ажыл кылбайн аңаа шалың ап олургаш үр болбайн-на халажы бээр.

1950 чылдан бээр комбинаттың директорундан 7 кижи, техника талазы-биле удуртукчулары 8 кижи солушкан. Ол чорук комбинаттың ажылынга биче-даа дуза болбаан, харын оон сан-хөөзүн хоозураткан.

Ынчангаш Барыын-Хемчик районунда үлетпүр комбинадының ажылын-сегидер дугайында областың чурт үлетпүр килдизи-даа, Барыын-Хемчик райкүүскому-даа дарый хемчег алыры чугула .

Н. МААДЫР-ООЛ.

Чаа клубту ажыглалга киирер

Колхоз клубу болза, колхозчу чоннуң ёзулуг культуразының олаа болур ужурлуг. Ындыг турбужа, Чөөн-Хемчик районда «Коммунизмче орук» колхозка бо чылдың апрельделе 250 олуттуг клубту туткан. Ол клубтуң тудуу доозулгандан бээр элээн үр үе эрткен, ынчалза-даа ам клубта культур-массалыг кандыг-даа ажылдар чорувайн турар. Харын клубтуң эжиктерин туй шаап каан, сонгаларының шилдери буступ, үрелип турар.

Клубтуң ажылын чорудуп, олче колхозчуларны хаара тудуп, бот-тывынгар уран-чүүлдер ажылдарын организастап чорударынче оон эргелекчизи Дамдың кичээнгей салбайн турар.

Ол клубтуң ажылын дарый чорудуп, ажыглалга киирери негетинип турар.

Б. КУУЛАР.

Хаваннар багай ажаалгада

Бай-Тайга районнуң Хөл сумуда Сталин аттыг колхозтуң хаван ажаалгазы сөөлгү үеде баксырып турар.

Колхозтуң үжен ажыг хаваннары одар чок черде турар. Чазын төрүтүнген алды хаван оолдарының бежи чем чогундан өлгүлээн.

Мооң мурнунда мактатырып турган хаван ажаакчызы эш Дүктеш ам колхоз баштаар черинден кандыг-даа дуза чедирбээнинден хаваннарын канчаар-даа ажаап алырын билбейн турар. Колхоз баштаар чериниң ажылдакчылары болгаш колхозтуң мал эмчизи бо дугайында кандыг-даа сагыш салбайн турарлар.

Колхозтуң мал ажылынга хоралыг чоруктарны болдурбас төлээде, хаваннарны эки чемгерилгеге тургузары чугула.

С. КУДЕРЕК.

Ленин аттыг колхоз

1951 чылдың март айда Чаа-Хөл районнуң Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артели организастатынган. Оон ийи хову бригадазы, мыйыстыг бода малдың, чылгының, шээр малдың тус-тус фермалары, тудугнуң доктаамал бригадазы тургустунган. Колхозтуң баштаар черинин хуралы хову бригадаларының бригадирлеринге коммунист эш Домбаа-Хуураты база комсомолчу эш Дыдый-оолду, тудуг бригалазының бригадиринге эш Ортун-оолду томуйлап бадылаан. Колхозчулар болза, көдээ ажылагый артелиниң 1951 чылда ажылдарының планнарын күүседир дээш күжениишкинниг ажылдап турган.

Колхоз часкы тарылганын планын күүсеткен, 478 гектар тараа культураларын өстүрген. Колхозчу ажыл-ишчилер чаагай дүжүттү ажаап ап турар. Тараа кезер 4 машиналар, 30 хол калыырлары ажылдап, дүжүт ажаап алыышкынында 65 колхозчулар кирген. Ажаап алыышкынның баштайгы хүннеринде 32 гектар кызылтас ажаатынган. Сентябрьниң баштайгы чартыында күрүнеге тараа дужаалдазын долдур болгаш ажыр күүседир дээш колхозчулар социалистиг чарыштың хүлээлгелерин алган.

Ниитиниң продуктулуг мал ажылының хөгжүлдезиниң үш чыл планын күүседир дугайында ВКП(б) ТК-ниң болгаш ССРӨ-нин Министрлер Чөвүлелинин доктаалын чугаа чокка күүседир дээш колхозтуң баштаар чери (даргазы эш Бегзи), бүгү колхозчу малчылар шиитпирлиг демисежип турар. Август 10-га чедир ниитиниң малының баш санын өстүреринің күрүне планын колхозчулар 115 хуу, оон иштинде мыйыстыг бода малдың баш санын—108 хуу, шээр малдың баш санын—119 хуу, чылгының баш санын—102 хуу өстүрген. 1951 чылда мал продуктуларын күрүнеге дужаарының планнарын колхоз ажыр күүсеткен.

Ниитиниң малынга чемнер белеткээриниң планын колхоз күүседип алган. 1404 тонна сиген, 18 тонна силос белеткетинген. Сиген кезип, ажаап алыр ажыл үргүлчүлевишаан Колхозтуң алдарлыг малчызы эш Седен 35 төрээн инектен 35 баш базааны чидириг чокка доруктурып турар. Седен болза, үш чылдың дургузунда ажаап, кадарып турган инектериниң бызааларын чаңгыс-даа чидириг чокка өстүрген. Ол ышкаш хойжу М. Отукпан төрээн 87 баш өшкүзүнден 106 баш аванны, хойжу Дондук 206 баш төрээн хойдан 209 баш хураганны бүрүн камгалап алган. Мурнакчы малчылар Седен, Отукпан, Дондук оларның алдар-сураа районнуң иштинде калбарган.

Организас, ажыл-агый талазыбиле колхозту быжыглаарынга тудуг-сууржулга бир кол чугула черни эзлеп турар. Эш Ортун-оол удурткан 62 колхозчулардан тургустунган тудуг бригадазы бо чылын 10 чурттага бажыңнарын, эки шынарлыг 3 мал кажааларын, 100 тонна тараа урар склад тудар планныг турган. Тудугжулар хамыктың мурнунда тудугларга хереглээр 8100 кубометр ыяш материалды бүрүн белеткеп алган. Август 10-га чедир бригада 6 чурттага бажыңнарын, 40 аът кирер кажааны, 600 баш шээр мал кирер хой кажаазын туткан. Чүс тонна тараа кирер склад тудуу дооступ турар.

Колхозчу бызаңчылар 1951 чылда тудуглар планын чеднишкинниг күүседир дээш шудургуу ажылдап турар. 80 ажыг баш инек кирер кажаа тудуу ам удавас доостур, 5 чурттага бажыңнарының ханазын тургускан, ол тудугларга хереглээр ыяш материал колхоз суурунда белен. Колхозта туйбу кылыр бүдүрүлге тургустунган, 105 мун кезек туйбуну белеткээш, оон-биле чурттага бажыннарының печкаларын кылган. Артыкшылдыг туйбуларны өске организацияларга саткаш, колхоз элээн хөй түннүг акша орулганы киирип алган.

Тудуг бригадазында күш-ажылдың сагыла-чурумун быжыглаан, бригадир эш Ортун-оол бригаданың бүдүрүлге хуралдарын ай санында чорудуп турган. Бригадир болза, ай дургузунда кылган ажылдарның түннелин хуралга илеткээш, дараазында айда кылыр ажылдарны тодаргай демдеглеп турар. Тудуг бригадазының бүдүрүлге хуралдары 7 катап болган. Тудугжуларның хүн санында кылган ажылының түннелин үндүрер талазы-биле чурум тургускан, тускай кижилер социалистиг чарыштың бот-хүлээлгелериниң түннелин кылып келген. Эш Ортун-оол мурнакчы ажылдаан бызаңчыларны илередип, оларның ажылының дуржулгаларын үргүлчү солуштуруп турар.

Тудуг бригадазында колхозчулар болза, чаңгыс-аай төлевилел ёзугаар бажың тударынга, ниити тудуг мергежилинге, ылаңгыя нарын чазанылгага өөренип ап турар. Тудугжу бызаңчылар Сүрүн-Лама онаашкан тудуг ажылының нормазын—145 хуу, бызаңчы Сувак нормазын—115 хуу, Кончук—120 хуу, Мандан-Хорлуу—120 хуу, туйбу кылыр бүдүрүлгеде ажылдап турар хереглээжен Чолдак туйбу бүдүрер нормазын 150 хуу күүседип келген. Колхозчу чаа суур өзүп турар, ында зооветпункт, кижи эмнелгезиниң салбыры, эге школа болгаш райпо майгыны бар.

Бис болза, колхозту большевикчи, а колхозчуларны байлакшылдыг болдурар дээш сорулга салган бис. Колхоз хөй орулгалыг болур чорукту чеьдип алыр. Колхозчу малчылар ниитиниң мал ажылын хөгжүдериниң планын чыл-чылда күүседир дээш улуг кичээнгей салыр, олар малдың продуктулуун бедидер ужурлуг. Бүгү колхозчулар болза, 1951 чылда колхозтуң мурнунда салдынган чугула сорулгаларны амыдырал кырынга күүседир дээш күш-ажылга организастыг болгаш күжениишкинниг болуру чугула.

А ТАРЖАЙ.

Делегейде болуп турар чоруктарның допчулалы

Делегейниң хостуг садыының дайзыннары

1937 чылдагы совет-америк садыг дугуржулгазының ажыл-чорудулгазын соксадыр деп Катышкан Штаттарның чазаавың шиитпириниң дугайын чоокта чаа совет парлалга дыңнаткан ССРЭ-биле садыг дугуржулгазының ажыл-чорудулгазын АКШ-тың чазаа соксаткан дугайын дыңнаткан америк нотага чоруткан совет чазактың харыызынга «айыткан шиитпир совет-америк харылзааларны улам ыңай баксырадырынче угланган акт деп, а харыысалга бүрүнү-биле Американың Катышкан Штаттарының чазааанга онаажар ужурлуг деп совет чазак үнелеп турар» деп айыткан.

ССРЭ-биле садыг дугуржулгазын күш чок болдурар дугайында америк чазактың шиитпири болза «совет-америк харылзааларны экижидеринче түткүүшкүннүң дугайын чугаалап турар АКШ-тың конгрезиниң ССР Эвилелиниң Дээди Совединге чоруткан дыңнадыы-биле болгаш президент Трумэнниң ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң даргазы Н. М. Шверниктиң адынга чоруткан чагаазы-биле удурланышкак болуп турар» деп совет чазактың үстүнде айыткан нотазында чугаалап турар.

Америк чазактың сөзүнүң болгаш ажыл-херээниң аразында бо удурланышкак чорук таварылга эвес болбайнаан. Ол болза, америк конгресстиң резолюциязының ёзулуг шынчы эвес, ийи арынныг чоруунуң дугайын херечилеп турар. Бо болза, үстүнде айытынган резолюция болгаш совет-америк садыг дугуржулгазын күш чок болдурарының дугайында шиитпир Ващингтонга чаңгыс недель иштинде хүлээтинген бооп турар байдалдан база илдеп-дир.

1937 чылдың садыг дугуржулгазын күш чок болдурар дугайында америк чазактың шиитпирин шынзыктырар деп оралдашпышаан, күрүне департаментизиниң төлээлекчизи корреспондент-биле беседазынга бо чорукка Совет Эвилели буруулуг-даа ышкаш кылдыр херекти көөрүн оралдашкан! Оон-биле кады кандыг-даа шынзыдылга чок болган. Ол билдингир-ле болгай. Түге дээрге, Совет Эвилели бүгү чурттар-биле ажыл-херектің харылзааларын, ол харылзаалар эп катыжыышкыныың болгаш дең эргениң үндезининге тургустунуп турар болганда, оларны быжыглаары дээш туржуп келген болгаш туржуп турар деп түве кымга билдинмес боор ышчаш!

Өске таладан алырга амгы үеде делегей садыынга ангы-ангы хамаарыштыр көөр чоруктуң политиказының дээре ажыглалынга быжыглаып алгаш, ол политиканың чидиглениишкинин Совет Эвилелинге болгаш Совет Эвилели-биле найырал харылзаалар тудуп турар чурттарже углавышаан, ол политиканы Катышкан Штаттар харын ажыглап турар деп түве эки билдингир болгай. Америк «дуза» чедирилгезин соксадыры деп сүртедиишкини-биле Катышкан Штаттарның хамаарылгазында чурттар ССРЭ-биле болгаш улус демократиязының чурттары-биле садыг харылзааларын үссүннер деп шынында негеп турар хоойлу төлевилелин америк конгресстиң төлээлекчилер палатазы бо чылдың август ийиде бадыткап көрген деп чүвени-даа сагындырып кааргa-ла четчир.

Бир эвес Египет, оон чоокта чаа Совет Эвилели-биле чарып алган садыг дугуржулгазындан ойталавас болза, баш бурунгаар көрдүнген 90 хүннерниң «чиигелдезиниң үезиниң» соонда «Трумэнниң программазы» дээр программаның дөрткү пунктузун ёзугаар Египетке азаан «дузаламчыны» бээринден Катышкан Штаттар ойталаар «апаарлар» деп, АКШ египет чазаан сагындырган деп, «Крисчен саймс монитор» деп америк солуннуң Каирде корреспондентизи медээлеп турар.

ССРЭ-биле садыг дугуржулгазын күш чок болдурар дугайында америк чазактың бо шиитпири, күрүне департаментизиниң төлээлекчизиниң хей-ле шынзыктырар деп турары ышкаш ССРЭ-ниң ажыл-чорудулгаларының чылдагаанындан болган шиитпир эвес деп түве бо фактылардан билдингир апаар тур. Бо шиитпир болза, бир талазында, АКШ биле оон хамаарылгазынче кирген чурттар база өске талазында, социализм болгаш демократияның лагериниң хостуг чурттарының аразында садыг харылзааларны үзеринче угландырган, Катышкан Штаттарның бүрүн төпшээрешкеш алганы оруунуң шагдагы болгаш черле ынчаар белеткээн актызы болур деп түве тодаргай.

Ындыг үстүүшкүннү чеңдип албышаан, АКШ-тың чагырып баштаар черлери капиталистиг болгаш социалистиг системаларның тайбың кады амыдыраары болдунмас деп шынзыктырар болгаш оларның чорудуп турары тенек аарыг боо чепсеглениишкинниң эндере бүдүрүүшкүнүн болгаш дайынга белеткелин шынзыктырарын күзеп турарлар. Ынчалза-даа, ССРЭ-биле садыг дугуржулгазын чаңгыс тала-биле күш чок болдуруп турары ышкаш мындыг ажыл-чорудулгалар болза, америк чазактың «тайбынга ынакшылдыг» медеглелдериниң шын-на үнезин улустарга көргүзүп турар. «ССРЭ-биле садыг дугуржулгазын үспүшаан, Ачесон арын нүүрүн оскунганын болгаш оон-биле кады АКШ-тың чазаа Совет Эвилели-биле найыралдыг харылзааларны чеңдип алырын күзевейн турарын ажыы-биле билинген» — деп «Дер Морген» деп берлин солун бижип турар.

Грециияны болгаш Турциияны Соңгу-атлантика пактызынче киргени

Греция биле Турциияны Соңгу-атлантика эвилелинче киирерин долгандыр чажыт демисел империалистерниң лагеринде үргүлчүлеп турар. Бо демиселде агрессчи англи-америк блокту иштикиден чидидип үндүрүп турар ол эптеш чок удурланышкак чоруктар суг дамдызы ышкаш көрүнчүктелип турар.

АКШ болгаш Англияның чагырып баштаар черлери Греция биле Турция америк-англи империализмниң агрессчи планнарынга киржилгеже хаара тыртынган турар ужурлуг дээр саналга катышканнар.

Онза кадыг дошкун демисел Турция дээш болуп турар, түге дээрге бо чуртту контрольдаарын доктаадып тургустунганы-биле Вашингтон биле Лондон болза, Чооку болгаш Ортаакы Чөөн-түкке бодунуң тергиидээшкинин хандырарының планы-биле харылзаштырып турар. Бир эвес Турциияның башкарыкчы роли америк империализмниң холунда бооп турар Соңгу-атлантика пактызынга шуут киириптер болза, ынчан бо сорулга хөй түүлдер талазы-биле күүсетинген турар деп Катышкан Штаттар бодап турар. Бо таварылгада Чооку болгаш Ортаакы Чөөн-түкке АКШ-тың саңлдары күштели бээр ийик. Ынчалза-даа, Соңгу-атлантика пактызынга Турциияны шуут киирерінге англи чазактың чооку үеге чедир-ле удурланып турган түвези база ында болуп турар. Ол саналга удур англи чазак болза, башкарыкчы роль англия болур болгаш Соңгу-атлантик пактызы-биле түгле англияны тавартыр харылзаа тудар аңгы чөөн чер ортузунуң далайы деп пактыны тургузарының идеязын идип үндүрүп турганы ол-ла болгай. Чооку чөөн түкке чидирген саңлдарын катап тургузарынче идегелин амдаа оскунмаан франция база бо англия планны деткип турган деп түвени демдеглезе чогуур.

Бо англи-француз планны аңдара октаптар дел шиитпирлээш, АКШ-тың күрүне департаментизи майның ортаа үезинде Англия биле Франциияның чазактарының мурнунга Турция биле Грециияны доп-дораан Соңгу-атлантика эвилелинче киирер дугайында айтыыг турупкан. Моон уъжун элээн чугаалажыышкыннар болза, бо маргылдаалыг чорукту шиитпирлээриниң чаа англи планың чарлаашкын болдурган.

Ол план ёзугаар Турция биле Греция Соңгу-атлантика эвилелинче кирген турарлар. Оон-биле кады «Чооку чөөн түктүң камгалалының төвүлели» база тургустунар ужурлуг. Аңаа Америка, Англия, Франция болгаш Турциияның төлээлери кирген турар. Соңгу-атлантика эвилелиниң Эйзэнхауэрниң командылалында турар армиязының мурнуу флангызы грек шериглер болур, турк күштер Чооку чөөн түкте британ шериглериниң командылакчызы англи генерал Робертсоннуң командылалынга хүлээтинер.

Бир талазында Турция биле Грециияны Соңгу-атлантика пактызынга киирерин баш бурунгаар көрүп турар, а өске талазында Турциияны англи шериг командылалының, генерал Робертсоннуң арнында шуут контрольга салып турар болганда, бо план болза, америк биле англи талаларның аразында деңге эки-баңктыг төвүлежиишкини болуп турар деп түвени билип алыры берге эвес.

Ол планның бүгү бодалы болза, Англияның Ортаакы чөөн-түкте чажыртынмас туруш чок апарган политиказын боттандырарының херээнге Турциияны чөленгииш болдуруп ажыглаар дээн түткүүшкүнде, а ол ышкаш «Турциияны англияның политиктиг тергиидээшкининиң адаанга салыр» дээн түткүлде деп Турцияда америк бөлүктерге чоок «Ватон» деп анкара солун, англияның компромисстиг планын чарлаанынга холбаштыр бижип турар.

Греция биле Турциияны Соңгу-атлантика эвилелинче киирериниң айтырында англи-америк төрүлдээлер амдыгаа чедир шиитпирлегинмээн. Катышкан Штаттар Англия болгаш Франциияның чагырып баштаар бөлүк теринче базыышкынны күштелдирип турар. Чижээ, ол айтыыг Соңгу-атлантика эвилелиниң даштыкы херектер министрлериниң оралакчыларының комитединге көрдүнген турарын олар чеңдип алганнар. Ол базыышкынга аштырбышаан, Англия биле Франция ол айтырыгны Лондонга болган хуралга көрүп дугурушкан. Бо-ла айтырыгны бо чылдың сентябрьниң орта үезинде чыылдырар агрессчи Соңгу-атлантика пактызының төвүлелиниң төвүлел хуралынга база көөр деп бодап турар.

Англи египет чугаалажыышкыннар

Келир чылын Египетте англи эжелелдиң 70 чыл ою болур. Египеттиң даштыкы херектер министри Салах Эд-Дин пашаның санаанын ёзугаар алырга, бо үениң иштинде бодунуң шериглерин Египеттен үндүрер деп Англия 60 ажыг азаашкыннар берип келген. Эң сөөлгү аазаашкын, эвакуация 1949 чылдың сентябрьде доосту бээр деп Англия медээлеп турар душта, 1946 чылда болган. Ам болза, 1951 чылдың сентябрь чоокшулап олурар, а англи шериглер Египеттен үнеринче түгле белеткенмейн турар эвес, харын, дедир, ында дүрген темпилер-биле чаа казармалар тургузуп база оларның иштинде египет девискээрге ам-даа үр чылдар иштинде турар улус ышкаш таарыштыр тургулап ап турарлар.

Лондон биле Каир аразында англи командылалының ындыг ийи бодалдыг ажыл-чорудулгалары болуп турза-даа, Англияның орта менээргенгеш Египетте тудуп турар 1936 чылдың керээзин катап көөр дээр дугайында чугаалажыышкыннар сөөлгү бүдүн чартык чылдар дургузунда чоруп келген. Бо чугаалажыышкыннардан египет ниитилелчугаа чок улуг идегелдер макап турган, түге дээрге эрткен чылдың ноябрьде оларның изиг түлүк өйүнде египет чазак хаанның ёзулалдыг чугаазынга англи шериглерни «доп-дораан база бүрүнү-биле үндүрерин» негээн.

Ынчалза-даа, бо идегелдер ынчангаш база-ла түннел чок болган, чугаалажыышкыннар кончут чажыт чоруп турза-даа, июльдиң төнчүзүнде олар мунгашталган деп билдине берген. 1936 чылдың керээзи Египетти англи болгаш египет шериглер-биле «кады камгалаар» дээр принципке үндезилетинген чаа керээ-биле солуур дугайында англи таланың негелдези бо чоруктуң чылдагааны болган. Англи болгаш египет чепсектиг күштерниң аразында амгы үедегизи дег хамаарылгазының үезинде Египет ол принципти хүлээп аптар болза, херек кырында англи шериглер Египеттің девискээринге «эвилелчилер» деп шынзыдыг бижниниң адаанга чаштынып алгаш, шаандагы хевээр артар ийик. Ниитилелдиң сагыш сеткилин өөренип көргеш, египет тала ол принципти чайлаткан.

Оларның оптуг авыяазыны билдинген болгаш шуут дүжүп баткан деп түвени билип кааш, англи империалистер шынап-ла ажынып шыжыканнар. Июльдиң 30-де Англияның даштыкы херектер министри Моррисон общиналар палатазынга Египеттің адынга бүрүн сүртедиишкинниг медеглелин чугаалаан. Оон чазаа бодунуң шериглерин Египеттен үндүрерин сагынмайн-даа турар деп түвени билиндирбишаан, Моррисон болза, египеттің девискээрин Англияның чагырып баштаар бөлүктериниң эжелеп чагырып турарының ужуру, боттарының хоптак эргеажыктарынга эвес, а «британ найырал ниитилелдиң өске чурттарының болгаш барының эвилелчилериниң ниити» эрге-ажыктары дээш ынчап турар дээр бүдүн теорияны ажыткан.

Даштыкы эжелелдиң уъжун түреп турар египет улус, Моррисоннуң бо теориялыг мергежилгелериниң бичии-даа чиигей бербээн. Моррисоннуң ол медеглели Египетке, чугаалажыышкынны соксадырының дугайында чазактан шиитпирлетинген чарлал ышкаш болган. «Общиналар палатазынга бодунуң медеглелинге, англияның даштыкы херектер министри чугаалажыышкыннарже орукту дуглапкан» — деп, Салах Эд-Дин паша чугаалаан. «Франс Пресс» агентилелиниң медээлээни ёзугаар алырга, Салах Эд-Дин оон ынай мынчап медээлээн: «Бир эвес Великобритания Египеттің национал идегелдерин хандырбас болза, Египет 1936 чылдагы англи-египет керээни бо чылдың ноябрьде болур парламент сессиязының бетинде чаңгыс таланың актызын күш чок болдуруп үзер апаар».

Ю. ЗВЯГИН.

Кореяда болуушкуннар

Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының август 31-де медээлээнч болза, Улустуң армиязының кезектери кыдат улустуң эки-турачыларының сырый дем-катыжыышкыны-биле фронтунуң аңгы-аңгы участоктарынга дайзынның шериг күштериниң атакаларын ойтур шаан турганнар.

(СЭТА).

Ким Ир Сенниң болгаш Пын Дэ-Хуэйниң Риджуэйге харыызы

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң Пхеньяндан дамчыдып турарын ёзугаар алырга, Кореяның Улустуң армиязының дээди командылакчызы генерал Ким Ир Сен болгаш кыдат улустуң эки-турачыларының командылакчызы генерал Пын Дэ-хуэй август 25-те генерал Риджуэйниң чагаазынга харыы чорутканнар. Риджуэй бодунуң чагаазынга август 22-де дүне, Кореяның Улустуң армиязының болгаш кыдат улустуң эки-турачыларының төлээлериниң турар черинче халдаар сорулга-биле Кэсоннуң хамаарышпас зоназынче чурум-дүрүмге чөрүштүр шургуп киргеш, оларның талазының самолёдундан бомбалашкын болгаш бооаашкын чоруткан чөңгээлиг үүлгедиг кылганын түгле хүлээвейн турар эвес, харын ол айтырыгны эң кичээнгейлиг болгаш эң харыысалгалыы-биле шиитпирлээриниңен барымдаа чокка база өнталап турар.

Боттарының харыызынга генерал Ким Ир Сен болгаш Пын Дэ-хуэй болза, генерал Риджуэйниң чагаазын барымдаа чок болгаш хоралыг нүүлдекчи чорук деп санап турарлар.

Ким Ир Сен биле Пын Дэ-Хуэй ынча деп түннеп чугаалап турарлар:

Өнчүк-чөңгээниң бо шыңгыы үүлгедиин силер бүгү ханызы-биле болгаш харыысалгалыы-биле көөрүнерни моон-биле база катап силерге саналдап тур бис; түгле ынчан чөптүг болгаш угаангыр дугуржулганы чарар сорулга-биле чугаалажыышкыннарны үргүлчүлээри магадылатынып болур.

Оон-биле кады бистиң удурланыышкывыстың барымдаалыын база катап долузу-биле көргүзер дээш кажан август 22-де кежээ силернин шериг самолёдуңар бистиң төлээлеривистиң турар черишиң районун бомбалаашкынга болгаш адып бооаашкынга таарыштырган өнчүк чөңгээни бистиң харылзаа офицерлеривис-биле кады катап истепхынап көөрү-биле Кэсонга чеңдип келир кылдыр бодуларның харылзаа офицерлеринерге дужаарынарны негеп тур бис.

Өнчүк-чөңгээниң херек кырында ёзулуг боду-биле таныжарының аргазын бүгү делегейде кижилерге бээри-биле дөгереги парлатынган турарын, базаларны чүмү-биле парлап үндүрериң бодуларның бүгү информас агентилелдериңерге болгаш парлалганарга чөпшээрээн турарыңарны негеп тур бис».

(СЭТА).

Турцияда тараачыннарның хөделиишкиннери

СОФИЯ. Болгарияның телеграф агентилелиниң дамчыдып турарын ёзугаар алырга, черге чок болгаш эвээш черлиг тараачыннарның улуг-улуг чер эдилекчилери-биле демисели маршаллчыткан Турцияда ам-даа соксавайн турар. Турк чазак болза, улуг-улуг фермерлерни камгалап турар болгаш кажан тараачыннарның тура-халыышкыннары үне бээрге, оларны базары-биле каргыс шагдааларның кезектерин чорудуп турар.

Тараачыннары-биле турк каргыс шагдааның аразынга болган демиселдерниң «ёзулуг тулчуушкын характерлиг болуп турарын» «Джумхуриет» деп турк солун миннирінге албадаткан.

Карамюрсель районунга болган тараачыннарның тура халыышкыннарынга 800 ажыг тараачыннар киришкен. Вилайета Коньяга тараачыннар-биле каргыс шагдаалар-ның аразынга болган демиселге бир муң ажыг тараачыннар киришкен. Кызылджакара чаныга болган каргыс шагдаалар-биле тараачыннарның демиселинге 150 тараачыннар киришкен, оларның 15-жи балыглатырган. Вилайет Денизлиге болган демиселдиң үезинде 18 тараачыннар балыглатырган болгаш бирээзи өлүрткен.

(СЭТА).

Улус демократиязының чурттарында

Хөвең дүжүдүн чыып алырынга кыдатта белеткел

ПЕКИН. «Женьминьжибао» солуннуң медээлеп турары болза, Соңгу-барыын Кыдаттың бүгү хөвеннiг районнарында хөвеннiң эки дүжүдү манатынып турар. Чурттун хөвең ажылдыг чаа районнары—Цзянсу можуда болгаш Синьцзян можунуң соңгу кезээнде ол ышкаш хөвеннiң бай дүжүдү быжып турар.

Улустуң Төп чазаа хөвең ажылынга улуг дузаны чедирип, оларны өдекшидилге болгаш бедик сорттуг үрезиннер-биле хандырып турар.

Хөвеннiң чаа дүжүдүн садып алырынга кооперативтер мурнакчы белеткенип турар. Складтарны болгаш хөвең ажылдап кылырынга янзы-бүрү дериг-херекселдерни септеп турар. Тараачыннарның хөвең арыглаарынга дуза көргүзер тускай көжүп чоруур бөлүктерни тургускан.

Мурнуу Барыын Кыдатта хөвенни сыпка турда садып алыры доозулган. План 50 хуу ажыр күүсетинген. Мында кооперативтер амдаа чок болганындан ажылды эргечагырганың чер-чер органнары болгаш кыдат пөс-таавы компаниязы чорудуп турар. Хөвең ажылдыг районнарже дыка хөй тарааны, өдекшидилгени болгаш янзы-бүрү бараанныны чоруткан.

Болгарияның дээди школаларының чедиишкиннери

СОФИЯ. Болгарияның улус республиказының дээди школалары улуг чедиишкиннерни чеңдип алган. Дээди өөредилгени демократчытканы Болгарияның ажылчын болгаш тараачын аныяктарының институттарга калбаа-биле кирерин хандырган. Чурттун хосталырынга чедир-ле дээди өөредилге черлерінге капиталистерниң, садыгжыларының, кулактарның, улуг эрге-дужаалдыларның уруглары болур 15 муң хире кижи өөренип турган. Чурттун хосталганының хүнү — 1944 чылдың сентябрь 9-ка чедир үеге доозаарга 1950—1951 өөредилге чылында дээди өөредилге черинге ийи катап хөй студентилер өөренген. Аңаа киргеннерниң хөй кезии ажылчыннарның болгаш тараачыннарның уруглары болур. Бүдүрүлгелерде организаттаан тускай белеткел курстарының баштайгы доозуп үнгеннери-биле харылзаштыр ажылчыннардан үнген студентилерниң саны чаа өөредилге чылында ам-даа көвүдээр.

Дээди өөредилге черлери бодунуң ажылының планнарын болгаш программаларын тургузарда совет институттарның ажылдарының дуржулгаларын ажыглап, марксизм-ленинизмниң үндезиннери, политэкономия, диалектиктиг болгаш төөгү материализми ышкаш чаа эртемнерни ында киирип турар.

Болгарияның дээди өөредилге черлериниң тускай эртемниглер белеткеп үндүрери чылдың-на улгадып турар.

Канадада тайбың талалакчыларының шимчээшкини

ОТТАВА. «Канадион трибюн» солуннуң медээлеп турары-биле алырга, беш улуг күрүнелерниң аразынга Тайбыңның Пактызын чарары дээш кыйгырыг адаанга ат салыышкынының чыылдазын чорудуп, тайбың талалакчыларының ажыл чорудулгазының күштелгенин Канадада демдеглеп турар.

Четче эвес медээ ёзугаар Британ Колумбиязында 70 муң хире, Манитобада 10 муң, Торантода 39 муң ажыг ат салыышкыннары чыгдынган.

Монреалага кончуг аар-берге байдалдарга, мурнакчыларны үргүлчүнүн полицейжилериниң истеп-хынаашкыны болгаш тудуп-хоругдаашкыны болуп турда безин 12 муң хире ат салыышкыннары чыгдынган.

(СЭТА).

Египетти АКШ-тың кызып турарының дугайында америк журналистиниң бижип турары

НЬЮ-ИОРК. «Крисчен сайенс монитор» солуннуң корресондентизиниң Каирден дамчыдып турарын ёзугаар алырга, «демир көжегешиң талазынче углай туруп турар чурттарга стратегтиг бараанныр садып турар чурттарга Американың техниктиг болгаш экономнуг дузазын көргүзерин хоруп турар сенатор Кемнин эдилгези болза, Египеттің өске чурттар-биле садыг харылзааларынга саңлдар көргүзер ужурлуг. Ук эдилге болза, АКШ-тың конгрезинден хүлээп алдынган. АКШ-тың Каирде элчин чери болза, Кемнин ол эдилгезиниң түүлдерин ёзугаар АКШ-тың айыыл чок чоруунуң национал төвүлели ындыг янзылыг египет материалдарны ССРЭ-ге болгаш оон эп-найыралдыг чурттарынга чорудары Катышкан Штаттарның айыыл чок чоруунуң сонуургалдарынга удурланышкак болуп турар деп тодаргайлаанын Египеттің хандырылга министринге дыңнаткан болган.

Айыыл чок чоруктуң национал төвүлелиниң дыңнатканы болза, үстүнде чылдагаанның ужурундан Катышкан Штаттар мурнунда Египетке аазаан дузаламчызындан сөталаарынга албадаттырган болуп турар. Ук дузаламчы болза, «хожудангай чурттарга бээр дээн дузаламчыга» хамааржып турар Трумэннiң программазының дөрт дугаар түүлүнге үндезилетинген дугуржулга болуп турар.

Ындыг байдал-биле АКШ-тың Египетте кызыышкынга чоонуң ортузунга дүүрээзиниг байдалды үндүрүп турар. Египет болза, дайын сөөлүнде 150 муң центнер болокнистиг хөвенни болгаш 50 муң тонна ристи, Египетке эргежок чугула болуп турар 147 муң тонна орус кызыл таска орнаарын аазап, Россия-биле бодунуң дөрт дугааргы дугуржулгазын ынчан түгле каш-ла неделя бурунгаар чарган болуп турар...

Американың эйыыл чок чоруунуң национал төвүлелиниң орус-египет дугуржулгага удур ол кыжаныының ужурундан Египеттің башкарыкчы кижилери ССРЭ-биле болгаш оон найыралдыг чурттары-биле боттарының садыын үргүлчүлээр бе, азы соксадыр бе дээрзин ам мырынай билип чадай бергешер. «Россия-биле садыг дугуржулгазын чарып алганывыстың ужуру болза, Катышкан Штаттар биске эргежок чугула тараа аймаа-биле бисти хандырарын күзевейн турарының ужурундан болган» деп Египеттің хандырылга министри Ахмед Хамза-бей медеглээн. «Египетти кызыл-тас-биле хандырып турар чурт бүгүдезі-биле садыглажырын бистер байырлап турар бис. Бистің чурттуң амыдырал талазы-биле хереглелдеринге хамааржып турар айтыыгларны барымдаалап, бодунуң «экономнуг дузаламчызын» биске көргүзери Катышкан Штаттарга чугула эвес деп санап турар мен. Бодунуң чонун аъш-чем чокка кааптарының орнунга аазатынган америк дузаламчыдан Египет дүрген-не ойталаза дээре апаар» деп ол министр чугаалаан.

(СЭТА).

Грециияда тараачыннарның аар-берге байдалы

СОФИЯ. Болгарияның телеграф агентилелиниң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, «Махи» деп грек солун мынча деп медээлээн:

«Соңгу Грециядан чоокта чаа алдынган медээлер болза, тараачыннар шуут-ла аштан өлүп турар дугайын херечилеп турар. Оларның кукуруза садып алыр дээрге акшазы чок. Күрүнеден амдыгаа чедир тараачыннарга берип турган эвээш санныг далганны ам бербес болган. Хөй-хөй тараачыннар мал чеми-биле чемнениринге албадаттырганнар.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редакторнуң хүлээлгезин күүседип турар Б. Д. ХӨВЕҢМЕЙ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партия амыдыралының, культура, литература болгаш уран-түүл кылдистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарьниң, пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа кылдистериниң—3—68; иштики информация, бухгалтериянның—3—65.

Б01515. Облкүүгономнуң типографиязы